

MÓR VÁROS
TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

**Készült Mór Város településfejlesztési koncepciójához
a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló
496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet alapján**

2017. augusztus

MEGRENDELŐ:

Mór Városi Önkormányzat
8060 Mór, Szent István tér 6.

GENERÁLTERVEZŐ:

Ex Ante Kft.
1037 Budapest, Seregély u. 20.

TELEPÜLÉSRENDEZÉS:

Értékterv Kft.
2045 Törökbálint, Józsefhegyi u. 84.

Farkas László
okl. településmérnök
településrendező tervező
TT 01-6199

Pál Anilla
okl. településmérnök

RÉGÉSZET:

Dr. Tankó Károly
régész, örökségvédelmi szakértő
Szakértői engedély száma: OKM 289-5/2008

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	3
BEVEZETÉS	4
I. ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG	5
1 ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT	5
1.1 A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA.....	5
1.1.1 Mór történelmi múltja.....	5
1.1.2 fekvés, elhelyezkedés, természeti környezet	11
1.2 A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK FELMÉRÉSE	12
1.3 A VÉDETT MŰEMLÉKI ÉRTÉKEK TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRA, AMELY ÉRTÉK-KATASZTERBEN TARTALMAZZA	13
1.3.1 A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket.....	13
1.3.2 Az országos építészeti örökség elemeit.....	13
1.4 A VÉDETTÉ NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEKET ÉS A NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEKET	57
2 A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE	58
2.1 A TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPLŐ ELEMELK VONATKOZÁSÁBAN RELEVÁNS HOSSZÚ TÁVON TERVEZETT VÁLTOZÁSOK ISMERTETÉSE.....	58
2.2 A HOSSZÚ TÁVÚ CÉLOK MEGVALÓSÍTÁSA SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSAI.....	63
2.2.1 A tervezett változások hatásai a régészeti örökségre	63
2.2.2 A tervezett változások hatásai a történelmi településre, település- és tájszerkezetre	63
2.2.3 A tervezett változások hatásai települési értékeltárban szereplő műemléki értékekre	64
3 AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV	65
3.1 AZ ÉRTÉKLELTÁRBAN SZEREPELTETETT ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSÉT BIZTOSÍTÓ SZEMPONTOK ÉS KÖVETELMÉNYEK	65
3.2 ÖNKORMÁNYZATI FELADATOK	65
4 FORRÁSJEGYZÉK.....	67
II. RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELEM.....	68
1 A TANULMÁNY TÁRGYA	68
2 VIZSGÁLAT	69
2.1 TÖRTÉNETI LEÍRÁS ÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉG	69
2.2 VÉDETT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK	72
2.3 NYILVÁNTARTOTT ÉS ISMERT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK.....	72
2.4 TEREPBEJÁRÁSOS RÉGÉSZETI LELŐHELYLOKALIZÁCIÓ	75
2.5 TERÜLETHASZNÁLAT ÉS TERÜLETI ÁLLAPOT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG ÖSSZEFÜGGÉSSZERÉBEN	76
3 HATÁSELEMZÉS.....	78
3.1 VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK.....	78
3.2 A VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK RÉGÉSZETI VONATKOZÁSAI.....	78
3.3 RÉGÉSZETI EMLÉKEK MEGMARADÁSÁNAK, FELTÁRHATÓSÁGÁNAK, BEMUTATHATÓSÁGÁNAK VAGY PUSZTULÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI.....	79
3.4 FOLYAMATOK IRÁNYA, VISSZAFORDÍTHATÓSÁGA	79
3.5 KÁRENYPUSZTULÁS LEHETŐSÉGE, KÖLTSÉGE, ILLETVE ELLENTÉTELEZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI	79
4 ÖSSZEFOGLALÁS.....	80
5 NYILATKOZAT.....	82
6 MELLÉKLETEK	83
6.1 MELLÉKLET: NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEK TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSA.....	83
6.2 MELLÉKLET: NYILVÁNTARTOTT RÉGÉSZETI LELŐHELYEKRE KÉSZÜLT FÉNYKÉPEK	85
6.3 MELLÉKLET: HATÁLYOS ÖRÖKSÉGVÉDELMI JOGI SZABÁLYOZÁS RÖVID ISMERTETÉSE.....	107

BEVEZETÉS

Mór Város Önkormányzata döntött az 50/2006. (III.29.) Kt. határozattal elfogadott településfejlesztési koncepció felülvizsgálatáról, melyhez kapcsolódóan a *kulturális örökség védelméről* szóló 2001. évi LXIV. törvény 85/A. § (1) bekezdés előírása alapján szükségessé vált jelen örökségvédelmi hatástanulmány elkészítése.

A településfejlesztési koncepció készítése önmagában történik, a településrendezési eszközök felülvizsgálata ezt követően külön készül, így a *kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról* szóló 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet 12. melléklete szerinti tartalmi előírás a rendelet 68. § szerint kerül elkészítésre.

Jelen tanulmány a Fejér Megyei Kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében kiadott FE/09/00249-8/2017 iktatószámú előzetes tájékoztatója és a Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság Nyilvántartási, Tudományos és Gyűjteményi Főosztályának adatszolgáltatása alapján készült.

I. ÉPÍTÉSZETI ÖRÖKSÉG

1 ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1 A település történeti leírása

Mór város a Közép-Dunántúli régióban, Fejér megyében a Bakony és a Vértes közötti Móri-árok legjelentősebb települése. A város járási székhelyként nem csak igazgatási központja a környező településeknek, hanem gazdasági, kereskedelmi és kulturális központ is egyben. A várost ma közel tizenöt ezren lakják.

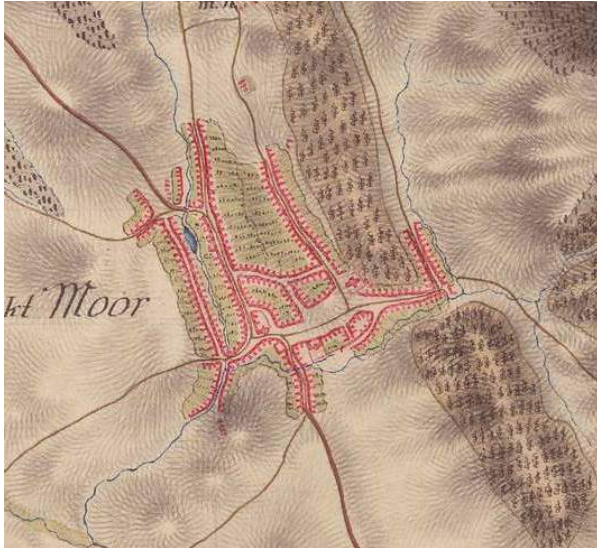
1.1.1 Mór történelmi múltja

Mórnak és közvetlen környékének a honfoglalást, sőt az államalapítást megelőző történetéről nem sokat tudunk. A legkorábbi ténylegesen ismert eszközök, tárgyak az újkőkorból származnak. Mór és Csókakő térségében ezen időszakra tehető az első falvak megjelenése. Az írott történelem előtti korok egyik utolsó szakaszában, Krisztus előtt 800 körül Kelet-Európa felől érkező törzsek foglalták el a Kárpát-medencét. A késő vaskor kezdetén, a Krisztus előtti IV. század első évtizedeiben feltehetően a Rajna-vidékről érkező kelták szállták meg a területet. A Móri-árokban átvezető közlekedési útvonalnak a rómaiak korában is nagy jelentősége volt. A történelmi leletek szerint Mór és térsége lakott hely a magyar államalapítás korai időszakában. A veszprémi püspökség 1246. évi jegyzőkönyve említést tesz a város régi templomáról, amelyet I. István király építtetett.

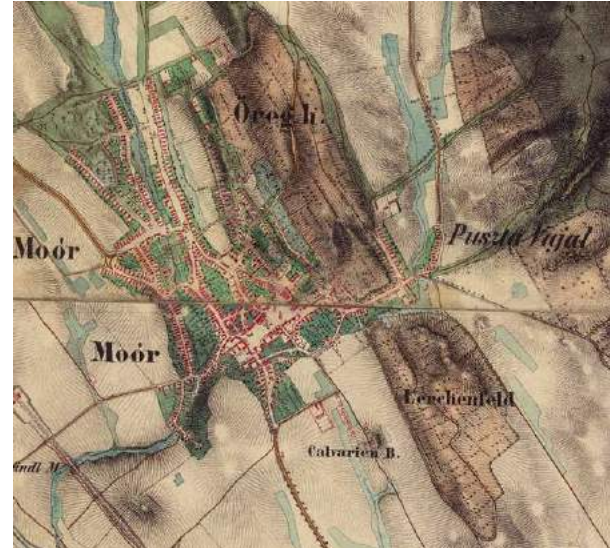
Mór népessége alapítástól kezdve magyar volt, csak a török kiűzése után, 1698-ban kezdte meg az új földesúr, a német Hochburg-család a németek betelepítését, mivel a magyarokat a törökök megszállása megtizedelte.

Mór nevének eredete pontosan nem állapítható meg. A legvalószínűbb, hogy a várost a Móri család alapította, s tőle kapta a nevet is. A település először királyi, majd 1080-tól kb. 250 évig püspöki birtok volt. Károly Róbert 1327. november 1-én Csókakő várához, mint királyi birtokhoz csatolta. 1430-ban először a Rozgonyiak birtokolták, majd a mohácsi csatavesztés után birtokosa Kanizsai László lett. Szulejmán szultán 1543-ban Esztergom elfoglalása után bevette Mórt és Csókakőt is és csak 1688-ban szűnt meg a 145 évig tartó török uralom.

Az osztrák császár 1691-ben a várost 60.000 rajnai forintért eladta Hochburg János udvari tanácsosnak és katonai élelmezési főprefektusnak, akinek halála után fia, János Domonkos kezdte meg a németek betelepítését a kapucinus rend behozatalával. A kapucinus templom és zárda építése 1695-ben kezdődött, 1701-ben szentelte fel a veszprémi püspökség. Az 1711-es évben új külhoni jövevények egész sora érkezett, akik meghonosították a Vértes oldalában a szőlőkultúrát. 1763-ra a lakosság száma 2900-ra emelkedett. A nagyszabású német betelepítés a század közepére teljesen átalakította a vallási képet is, mivel a betelepülők már többségében katolikusok voltak. 1755. szeptember 23-án gróf Lamberg Ferenc Antalt magyar állampolgárrá fogadták és ekkor Mór első embere lett. A földesurak 1758. évben kérték a királynőtől Mór mezővárossá nyilvánítását. Mária Terézia Bécsben 1758. március 16-án kiadott kiváltságlevele kimondja: "A jövőben Mór község ne csak a mezőváros névnek örvendjen, hanem évi négy vásárt is megtarthat." 1768-1770-ig folyamatosan új lakók telepedtek be Móra, akik főként Bajorországból és Würtenbergából érkeztek.

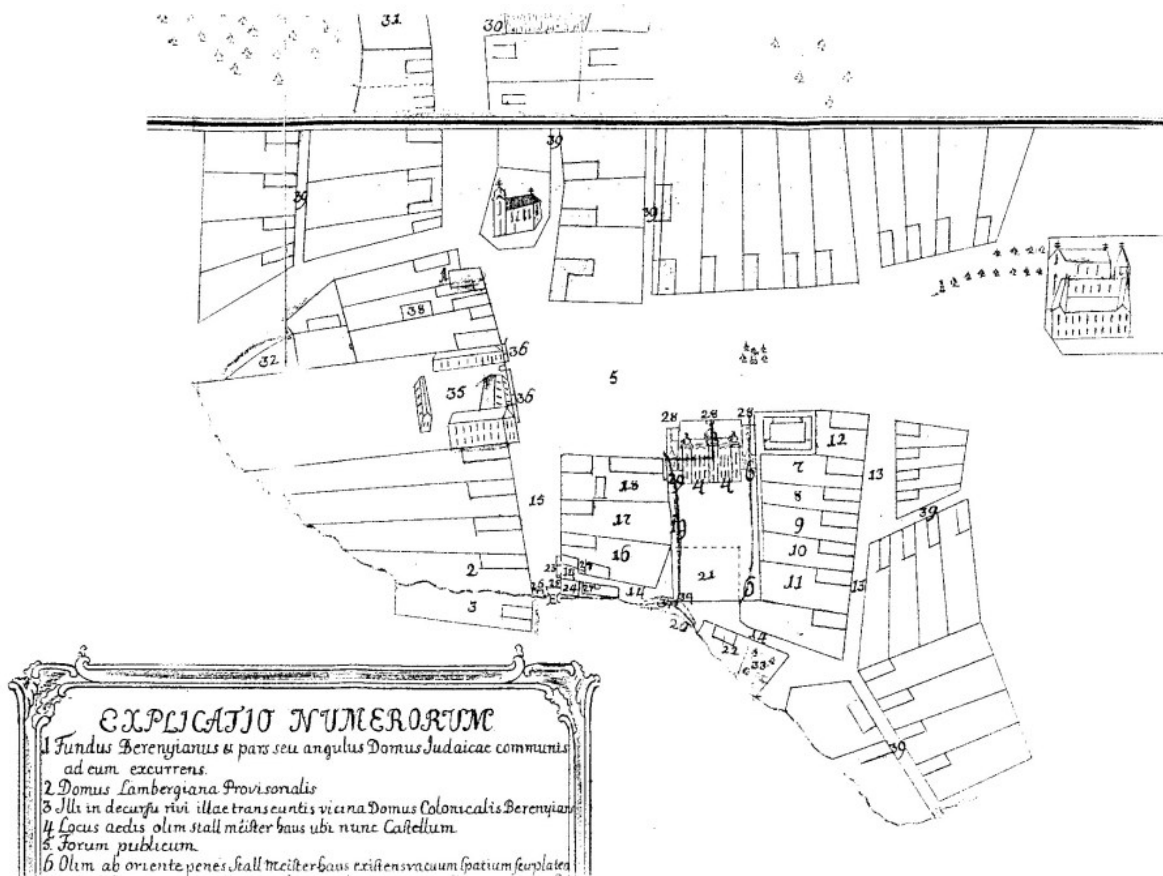

1. kép I. katonai felmérés (1763-1787) [6]

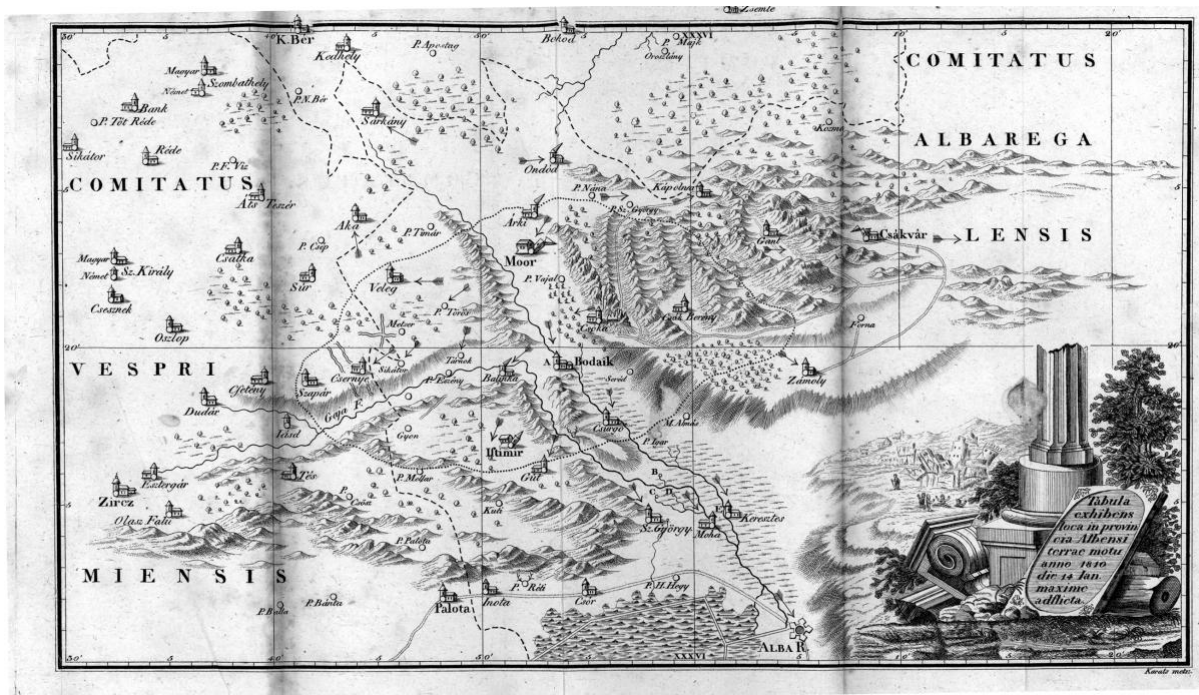

2. kép II. katonai felmérés (1806-1869) [6]

Lamberg gróf 1762-ben költséges kastélyépítkezésbe kezdett, amely 1766-ban fejeződött be. A gróf Fellner Jakobot bízta meg a tervezéssel, így a magyar barokk kastélyépítészet kiváló alkotása született meg Mórban. A lakosság számát 1784-ben írták össze pontosan: 4166 fő volt, ebből 36 nemes. 1846-1847-ben becslések szerint Mór 7175 lakójának ekkor háromnegyede német, negyed része magyar, néhány százalék szlovák nemzetiségű.

3. kép Mór központja a XVIII. század végén [10]

4. kép Kitabel és Tomcsányi 1810-es móri földrengésről készült térképe

1848. végén a szabadságharc fontos eseménye volt a móri csata, amelyben Perczel Mór hadteste és Windischgratz hadserege ütközött meg. 1848. december 29-én 32 katona esett el, 350 sebesült meg, a magyarok a csatát elvesztették. A forradalom leverése után a politikai élet igen beszűkült, a mezőváros főként belső problémáival foglalkozott és domináns tényező elsősorban a mezőgazdaság maradt. A kiegyezést követő gazdasági fellendülés, a kapitalista viszonyok megjelenésének kézzelfogható bizonyítéka a pénzintézetek létrejötte volt. Móron 1872-ben kettő is alakult 1871-ben kimondták a Móri Ipartársulat megalakulását.

A XIX. sz. második felében kialakult a móri borvidék mai képe. A nagy- és kisbirtokokon egyaránt nagyarányú szőlőtelepítés folyt. A szőlősgazdák érdekeit a hatóság is védte. Megakadályozta, hogy a községbe idegen bort szállítsanak be a kereskedők, és azt később "móri bor" néven hozzák forgalomba. Mór "nagy községben" - a mezővárosi jogállás a polgári közigazgatás bevezetésével 1870-ben megszűnt - az I. világháborúig 27 különböző egyesület, egyesület, társulat, kör alakult. Jelentős részük a közművelődést szolgálta. Az iskolák után 1885-ben ipartanonc, 1894-ben polgári iskola kezdte meg működését.

5. kép Trauttenberg-kastély 1895-1899 körül.
(Forrás: Fortepan / Budapest Főváros Levéltára)

6. kép Mór látképe, 1912. (Forrás: Fortepan)

7. kép Mór kataszteri térképe, 1883. [6]

Az I. világháború első éveiben a virágzást újra hanyatlás követte, mivel az elért eredményeket a vesztes háború újra semmivé tette. Mór a világgazdasági válság éveit is nagyon megsínylette. Értékesítési nehézségek, pénztelenség, munkanélküliség jellemezte e néhány évet. Javulás csak 1937-38-as években kezdődött, de ezt megszakította a háború. Rengetegen kivándoroltak külföldre, sokan országuk belül néztek új lakóhely után.

8. kép Mór látképe, 1930. (Forrás: Fortepan)

9. kép Mór, Wekerle Sándor utca (Forrás: Hungaricana)

1939. újabb nyomorúságos évek előhírnöke volt. Kitört a II. világháború. A háború idején németek szállták meg Mórt. 1945. márciusában kezdődött a harc Mór felszabadításáért, amely március 18-án következett be. A II. világháború befejeződött. A remélt béke helyett azonban újabb embert próbáló

technológia. Az ipari üzemek mellett a mezőgazdaság szerkezete is átalakult, mivel a nagyüzemi termelés vált elsődlegessé. Az ipari és mezőgazdasági foglalkoztatottság növekedése lakásgondokkal járt, ezt a város akkori vezetői a 70-80-as években elsősorban új belvárosi lakótelepek építésével kívánták megoldani. Ennek hatására megnőtt a lakásállomány és jelentős számban költöztek be Móra a környező települések lakói. A gazdasági és infrastruktúráli fejlődést elismerve Mór 1984-ben nyilvánították újra várossá a 100. magyar városként. A '90-es évek elejétől azonban Mór előnyös fekvését, infrastrukturális és munkaerőpiaci adottságait kihasználva a 81. főút melletti 35 hektáros új ipartelep hozott létre.

13. kép Szent István tér

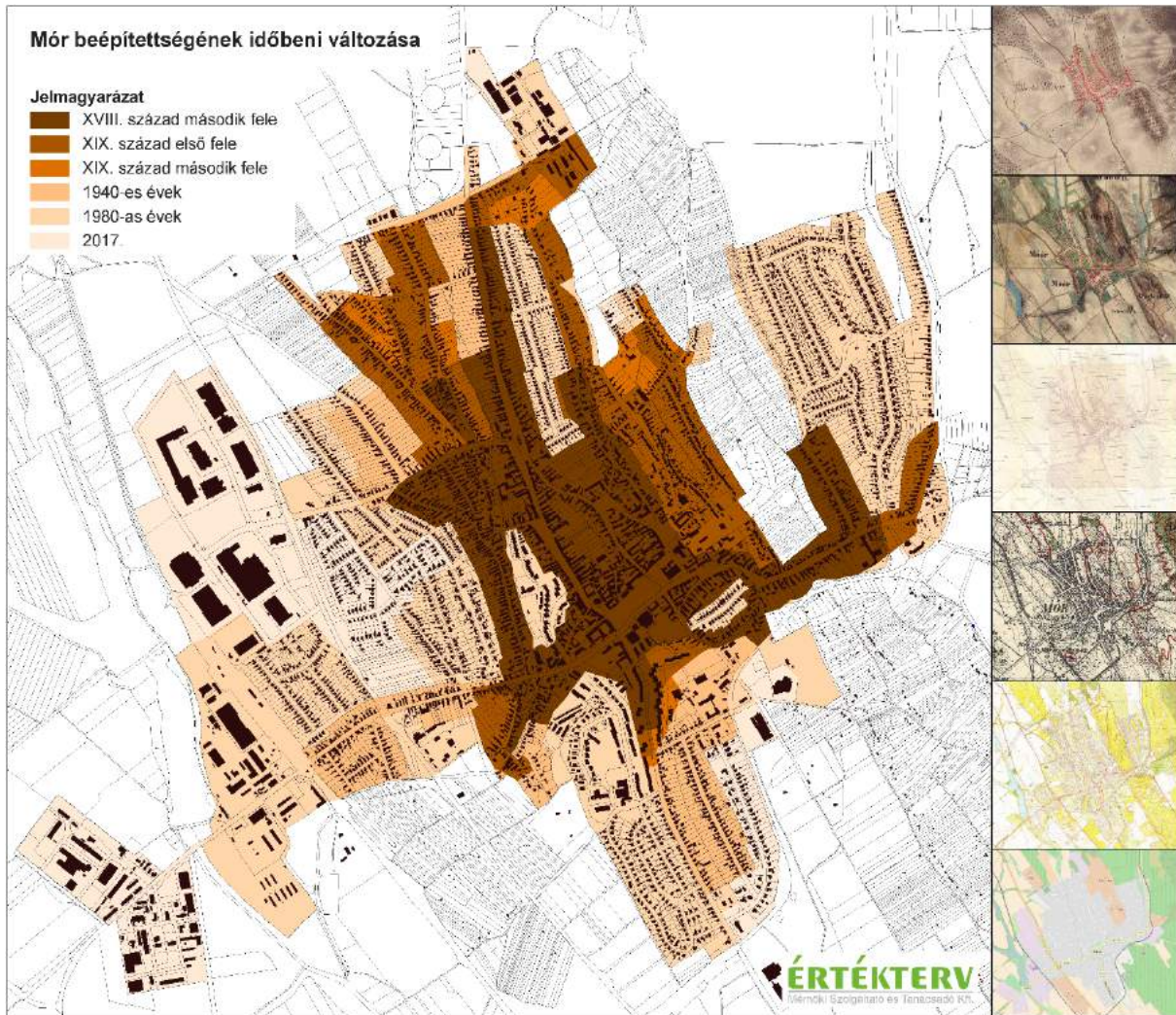
14. kép Arany János utca

15. kép Wekerle Sándor utca

16. kép Szent István tér

17. kép Mór beépítésének időbeni változása

1.1.2 fekvés, elhelyezkedés, természeti környezet

Fejér megye északnyugati részén, Veszprém és Komárom-Esztergom megyék szomszédságában, a Székesfehérvárról Győrön át Bécsbe vivő Via Regia (Király út) mentén alakult ki és fejlődött Mór városa a XX-XXI. század fordulójára kistérségi központtá; ipari, gazdasági, oktatási, kulturális, közigazgatási centrummá. A régészeti adatok biztonsága szerint a hat évezredes múltra visszatekintő város és térsége a természeti, földrajzi tényezők kedvező hatásának köszönheti kialakulását. Az egymást váltó kultúrák mind határozottabban humanizálták a tájat és környezetet, biztosítottak egy olyan jellegű átalakulást, amelynek főbb állomásai során előbb faluvá, majd mezővárossá, végül várossá fejlődött.

Mór a megyeszékhelytől 26 kilométerre északnyugatra fekszik a Bakonyt a Vértestől elválasztó Móri-árokban. Központi belterülete közel hatszáz hektár a Vértes nyugati peremén kialakult dombháton 203 méter tengerszint feletti magasságban települt. Területe - közel tizenegyezer hektár - változatos tájegyüttes része, amely nagyjából dombos, kisebb részt hegyes felszínekből áll. Felszínének kialakulása a Móri-árok és a Vértes fejlődéstörténetéhez kapcsolódik. Az árok a többször megismétlődött szakaszos süllyedéssel keletkezett, úgynevezett sasbérce szerkezetű árkos süllyedék. A felső pannóniai beltenger visszahúzódását követően a területileg különböző mértékben és intenzitással süllyedő árok negyven-ötven méter vastag homokos, kavicsos folyóvízi hordalékkal töltődött fel.

Mór és térsége a megye borultabb tájaihoz tartozik. Tele viszonylag enyhe, a téli hideg a Vértes felé fokozódik. Nyara mérsékelt meleg. Területe mérsékelt csapadékos, a csapadék éves összege 600-650 milliméter körül alakul, s csak a Vértesben haladja meg a 700 millimétert. A legtöbb csapadékot a május hozza, így Móron is aranyat ér a májusi eső. A csapadék éves változását őszi másodmaximum jellemzi (a szeptemberi, októberi gyakori eső a bor minőségét erősen rontja). Vízháztartását a mérsékelt vízhiány - mintegy 50-75 milliméter - határozza meg.

Az éghajlati, domborzati és kőzettani adottságok következtében a város területe vízben szegény. Az élénk, tagolt domborzat és a sűrű völgyhálózat ellenére gyér vízhalózat jellemzi. Fő vízfolyása a Móri-víz. A város területe felszín alatti vizekben sem bővelkedik. Nagyobb mennyiségű talajvíz egyedül a Móri-víz hordalékos völgyesíkján halmozódik fel. A karbonátos kőzetekből álló hegységi területen a talaj- és rétegvíz karsztvízként jelenik meg, de a karsztvíz szintjének állandó csökkenése miatt a hegységperemi források rendre elapadnak.

A város területét a domborzati, éghajlati és talajföldrajzi adottságoknak megfelelően hajdan kiterjedt erdőségek uralták. A mezőgazdaság térhódításával a dombsági területek 90 százaléka kultúrmezőssé alakult, s ezzel erdőállománya jelentősen visszaszorult. A hegységi területeket azonban ma is közel 100 százalékos erdőszűrség (1150 hektár) jellemzi. Természetes erdő-társulásai közül a cseres-tölgyesek és a gyertyános-tölgyesek a jelentősebbek. Melléjük kisebb kiterjedésben a bükkösök is előfordulnak. A hegységi és dombsági felszíneket együttesen 18 százalékos erdőszűrség jellemzi. Az erdők területe meghaladja az 1900 hektárt.

Mór talajföldrajzi képe változatos, élénk, helyenként mozaikszerű, ugyanis a földrajzi tényezők gyakran néhány 100 négyzetméterenként változnak, illetve módosulnak. A talajtakaró nagymértékben erodált, azaz az erózió során lepusztult. A dombháton, a tanúhegyeken, a kiemelt tetőkön és a meredek völgylejtőkön sok a csonka szelvényű talaj, itt a talajtakaró jórészt lepusztult. A tagolt dombsági felszínnek közel 40 százaléka a közepesen, vagy az erősen erodált területek közé tartozik. Az említett körülmények jelentősen nehezítik a talajok célszerű hasznosítását, a rentábilis gazdálkodást.

A közepesen minősíthető talajföldrajzi adottságokat az évszázadok során itt élők - magyarok, németek és kisebb számban szlovákok - szorgalma, akarata és hozzáértése kedvezően módosította. A XVIII. század első harmadában Bél Mátyás arról tett említést, hogy „A falu erdők között, nyílt és mindkét oldalt lejtős helyen fekszik. A falu körül szőlők és szántóföldek vannak, távolabb pedig erdő. A talaj dombos, nem kövér, hanem inkább sáros és szívós.” Három emberöltő múltával Fényes Elek az alábbi összegzést adta a városról: „Határának egy része hegyes és homokos, a többi termékeny, roppant szőlőhegye igen jó bort terem, erdeje tágas, zöldeges, gyümölcsös kertjei számosak.” Wekerle Sándor a mezőváros szülőtte, Magyarország első polgári származású miniszterelnöke így ír a településről, annak természeti környezetéről: „Ma szépen művelt szőlők borítják a halmokat, csinos borházak szegélyezik ezek alját... A várost környező szőlőhegyek melléke kellemes sétahely, s a városban emelkedő régi temetőhegy, az éjszaki szélén levő emelkedettebb Rókavágás szép kilátást nyújtanak az alant elterülő városra, annak erdős környezetére, a Vértes és Bakony hegységekbe s arra a nagy síkra, melyen a város éjszaki része fölött az 1848. évi ütközet vívatott...”

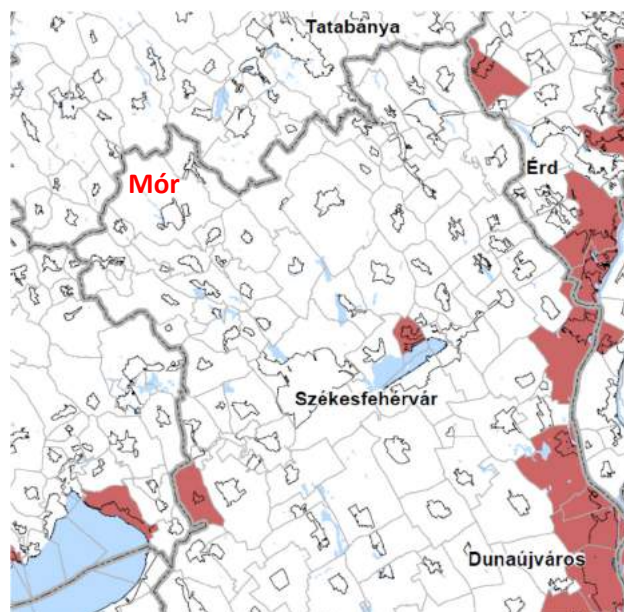
1.2 A település régészeti örökségének felmérése

Lásd a II. Régészeti örökségvédelem fejezetben.

1.3 A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely érték-kataszterben tartalmazza

1.3.1 A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területeket

Az Országos Területrendezési terv alapján Mór város közigazgatási területén és a szomszédos településeken sem találhatóak világörökségi és világörökségi várományos helyszínek és területeket.

18. kép OTRT „Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete” tervlap kivonat

1.3.2 Az országos építészeti örökség elemeit

Országos műemléki védelem alatt álló épületek, objektumok száma Mór városában a település méretéhez képest jelentős. 36 objektum áll országos védelem alatt. Ezek nagy többsége lakóház, de szerepelnek közöttük középületek, köztéri műalkotások is. A műemlékek nagyrészt a városközpontban helyezkednek el.

Műemlékek jegyzéke

Név	Cím	Törzsszám	Azonosító	Védelem
Lakóház	Arany János utca 2.	10255	3696	általános műemléki védelem
Fogadó az Öreg Préshez	Arany János utca 4.	10256	3697	általános műemléki védelem
Lakóház	Arany János utca 6.	10257	3698	általános műemléki védelem
Lakóház	Arany János utca 8.	10258	3699	általános műemléki védelem
Lakóház	Arany János utca 10.	10259	3700	általános műemléki védelem
Lakóház	Arany János utca 12.	10260	3701	általános műemléki védelem
Lakóház	Arany János utca 14.	10385	3702	általános műemléki védelem
Melléképület	Arany János utca 14.	10385	15226	általános műemléki védelem
Nepomuki Szent János-kápolna	Árkipusztá, Árki út (temető)	10944	3694	Műemlék
Nepomuki Szent János-kápolna műemléki környezete	Árkipusztá, Árki út (temető)	10944	13816	Műemléki környezet
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 10.	1654	3703	általános műemléki védelem
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 12.	11266	11642	általános műemléki védelem
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 14.	10261	3704	általános műemléki védelem
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 16.	10262	3705	általános műemléki védelem
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 26.	1655	3706	általános műemléki védelem
Melléképületek	Deák Ferenc utca 4.	11197	15234	általános műemléki védelem
Istállóépület	Deák Ferenc utca 4.	11197	11432	Műemlék
Lakóház	Erzsébet tér 1.	1659	3707	általános műemléki védelem
Lakóház	Erzsébet tér 2.	1660	3708	általános műemléki védelem
v. Lamberg-pince	Hársfa utca 10.	1657	3709	Műemlék

v. Lamberg-pince ex-lege műemléki környezete		1657	23537	Műemléki környezet
Nep. Szt. János-szobor	Kapucinus tér	1658	3710	Műemlék
Nep. Szt. János-szobor ex-lege műemléki környezete		1658	17557	Műemléki környezet
Szt. Sebestyén-szobor	Kapucinus tér	1663	3711	Műemlék
Szt. Sebestyén-szobor ex-lege műemléki környezete		1663	23538	Műemléki környezet
Szent Flórián-szobor	Kapucinus tér	9709	3713	Műemlék
Szent Flórián-szobor ex-lege műemléki környezete		9709	23541	Műemléki környezet
v. kapucinus templom	Kapucinus tér	1668	3712	Műemlék
v. kapucinus templom ex-lege műemléki környezete		1668	23539	Műemléki környezet
templom	Köztársaság tér	10316	3715	Műemlék
templom ex-lege műemléki környezete		10316	23542	Műemléki környezet
Lakóház	Köztársaság tér 6.	1661	3716	általános műemléki védelem
Lakóház	Köztársaság tér 7.	1665	3717	általános műemléki védelem
Borpincék	Pince utca 12.	1669	3718	Műemlék
Borpincék ex-lege műemléki környezete		1669	22260	Műemléki környezet
Szt. Vendel kápolna	Széchenyi István utca	1670	3724	általános műemléki védelem
Fogadalmi-kereszt	Széchenyi István utca 16.	1671	3725	általános műemléki védelem
Takarékpénztár	Szent István tér 1.	1666	3722	általános műemléki védelem
volt járásbírói épület	Szent István tér 2.	10445	3719	általános műemléki védelem
volt Lamberg kastély	Szent István tér 5/A.	1662	3720	Műemlék
volt Lamberg kastély ex-lege műemléki környezete		1662	22262	Műemléki környezet
Luzsénszky-Trauttenberg-kastély (ún. Láncos kastély)	Szent István tér 6.	1664	3721	Műemlék
Luzsénszky-Trauttenberg-kastély (ún. Láncos kastély) ex-lege műemléki környezete		1664	23549	Műemléki környezet
Láncos kastély istállója műemléki környezete	Deák Ferenc utca 2.	11197	13817	Műemléki környezet
Lakóház	Szent István tér 11.	1667	3723	általános műemléki védelem
Lakóház	Táncsics Mihály utca 5.	10263	3726	általános műemléki védelem
Gr. Rudolf Schaffgotsch siremléke	Táncsics Mihály utca, Kálvária temető	10315	3714	Műemlék
Gr. Rudolf Schaffgotsch siremléke ex-lege műemléki környezete		10315	22259	Műemléki környezet
Kálvária-szoborcsoport	Táncsics Mihály utca, Kálvária-temető	9706	3692	Műemlék
Kálvária-szoborcsoport ex-lege műemléki környezete		9706	22258	Műemléki környezet
Lakóház	Wekerle Sándor utca. 2.	9676	13998	Műemlék
tiprómalom	Wekerle Sándor utca. 2.	9676	13999	Műemlék
lakóház és tiprómalom	Wekerle Sándor utca 2.	9676	3727	Műemlék
lakóház és tiprómalom ex-lege műemléki környezete		9676	23554	Műemléki környezet
Mór, a belváros műemléki környezete	Budai Nagy Antal tér, Erzsébet tér, Martinovics utca, Zrinyi utca, Pince utca, Ezerjő utca, Hársfa u	10117	3693	Műemléki környezet

Műemlékek részletes bemutatása

A fejezet részletesen bemutatja Mór város közigazgatási területén lévő országos védelem alatt álló művi értékeket. Az adatlapok a kulturális örökségvédelméért felelős hatóság nyilvántartása, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal által 2008-ban készített Magyarország műemlékjegyzéke (Fejér Megye) kiadvány és a jelenlegi állapotról gyűjtött információk alapján készültek.

A helyszíni bejárás és az aktuális adatok feldolgozása során néhány ponton eltérés volt tapasztalható a jelenlegi állapot és a hatósági nyilvántartás között, ezeket az eltéréseket és nyilvántartás aktualizálásra tett javaslatokat az adatlapok pirossal kiemelve tartalmazzák.

Megnevezés	Cím			EOV Y	EOV X
Lakóház	Arany János utca 2.			586952	225775
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám		
Általános műemléki védelem	10255	3696	1352/1		
Leírás					
Fésűs beépítésben álló, téglalap alaprajzú, földszintes, nyeregtetős lakóház. Utcai homlokzatához falazott kerítés csatlakozik, benne gyalogkapu és kocsibehajtó. Egytraktusos alaprajzi elrendezés, fogadónak átalakítva. Épült a 19. század elején, 1992-1993 átalakítva. Népi műemlék.[2]					
					
					

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Fogadó az Öreg Préshez	Arany János utca 4.	586960	225794
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10256	3697	1353

Leírás

Fésűs beépítésben, a két hosszanti telekhatár mellett álló, téglalap alaprajzú, földszintes, nyeregtetős épületek, melyeket falazott kerítésfal kocsibehajtóval köt össze. A D-i telekhatár mellett álló épület utcai homlokzatán gyalogkapu, amely az épület tornáczára vezet, oromzatán három kör alakú bevilágító ablak. Az udvari homlokzaton falazott pilléres tornác, fagerendás mennyezettel. Egytraktusos alaprajzi elrendezés, fogadónak átalakítva, részben alapincézett. A dongaboltozatos pince kőfalazattal és boltozattal, földszinten síkmennyezet, pórfödém és szabadkéményes konyhák átalakított kürtői. Épült a 19. század elején, 1991-1993-ban átalakítva. Népi műemlék. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Arany János utca 6.	586971	225812
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10257	3698	1363, 1365 , 1366

Leírás

Fésűs beépítésben, a déli hosszanti telekhatár mellett álló, téglalap alaprajzú, földszintes, csonkakontyolt nyeregtetős épület. Az udvari homlokzata előtt részben lopott tornác, végéhez kőboltozatos pince kapcsolódik. Épült a 19. század elején. Népi műemlék.

A 2008-ban kiadott műemlékjegyzék kiadvány még említi az udvar északi oldalán, az 1365 hrsz-ú telken álló számos 19. század első felel részletet őrző nyeregtetős melléképületet, ez azonban mára már elbontásra került. Az utcai telekhatáron az utca törésvonalát követő falazott kerítésfal van, benne kocsibehajtó és gyalogkapu. A kocsibehajtótól északra lévő falszakasz új, vélhetően a melléképület elbontásakor került felfalazásra.

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Arany János utca 8.	586982	225830
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10258	3699	1368

Leírás

Fésűs beépítésben álló, téglalap alaprajzú, részben alápincézett, földszintes, nyeregtetős, kétablakos lakóház. Utcai homlokzatához az utca törésvonalát követő falazott kerítésfal csatlakozik, benne kocsíáthajtóval és gyalogkapuval. Egytraktusos alaprajzi elrendezés. Dongaboltozatos pincéje téglából épült, földszinti lakóhelyiségei, nyílászárói, utcai kerítésfala és kapuzata erősen megújítva. Épült a 19. század elején. Népi műemlék. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Arany János utca 10.	586997	225845
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10259	3700	1369/3

Leírás

Az udvar déli hosszanti oldalán fésűs beépítésben álló, téglalap alaprajzú, részben alápincézett, földszintes, nyeregtetős, kéttalajos lakóház. Egytraktusos alaprajzi elrendezés. Utcai kerítésfala és kapuzata erősen megújítva. Épült a 19. század elején. Népi műemlék.[2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Arany János utca 12.	587006	225855
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10260	3701	1370/2

Leírás

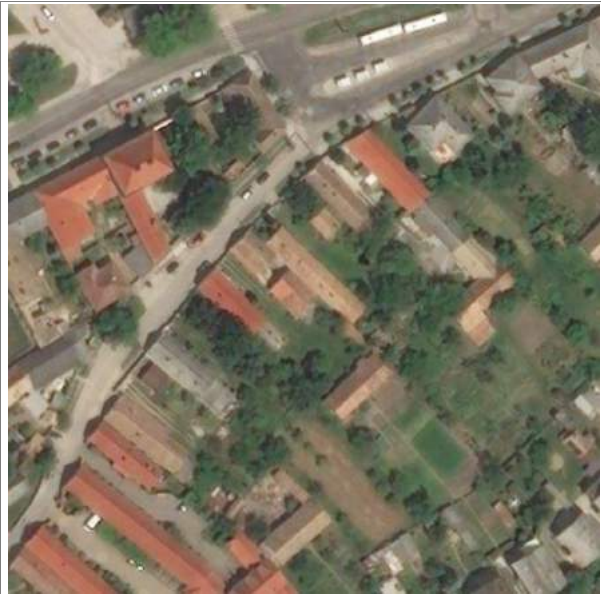
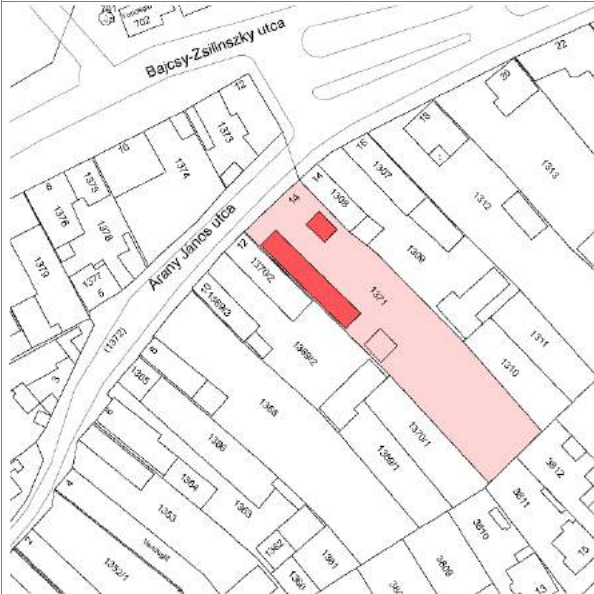
Az udvar északi hosszanti oldalán fésűs beépítésben álló, részben alapincézett, földszintes, téglalap alaprajzú, nyeregtetős, kéttalokos utcai homlokzatú lakóház középső traktusa mára elbontásra került és két önálló épület került kialakításra. Az udvar felé, a tetősík meghosszabbításával fedett, pilléres, mellvédés tornáccal néz, gyalogkapuja a tornágra nyílik. Eredeti épület a 19. század elején épült. Népi műemlék.

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház és melléképület	Arany János utca 14.	587016, 587024	225858, 225867
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10385	3702, 15226	1371

Leírás

Fésűs beépítésben, az utcavonaltól beljebb álló, előkertes, téglalap alaprajzú, földszintes, nyeregtetős, kétablakos lakóház melléképülettel. Utcai kerítésében pillérek közötti gyalogkapu és kocsibehajtó, léckerítés. Épült a 19. század elején. Népi műemlék. [2]

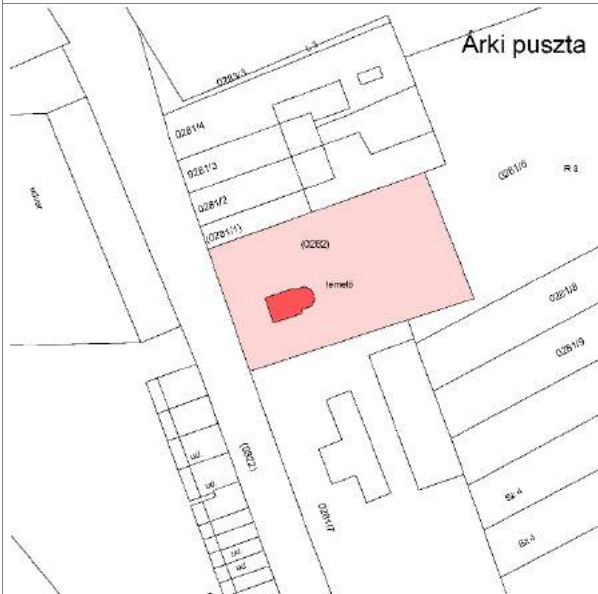

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Nepomuki Szent János-kápolna	Árkipuszta, Árki út (temető)	587795	229021
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 12/1999. (VIII. 18.) NKÖM rendelet, kategória: II.	10944	3694	0282
Műemléki környezet	10944	13816	Műemléki környezetként a szomszédos 0281/1, 0281/6, 0281/7, 0281/8 hrsz.-ú ingatlanoknak, valamint a védett ingatlant keletről határoló közútnak a védett ingatlan határa melletti 3,00 m-es sávja került kijelölésre.

Leírás

A védettség a 2287 m² alapterületű ingatlan teljes egészére kiterjed. A védelem célja a 1745-ben épült kápolna és kriptá építészeti értékein túl a vele egyidős oltárépítmény műemléki értékeinek fokozott védelme.[3]

A barokk stílusban épült kápolna a várostól északra, a 8127. jelű Mór-Kocs összekötő út mellett Árkipuszta területén található. A szabadon álló, egyhajós, félköríves szentélyzáródású, a hajó felett nyereg, a szentély felett félkúptetővel fedett kápolna, alatta kriptá a Trauttenberg és a beházasodott Festetics, Almásy és Tallián család tagjainak koporsóival. Főhomlokzatán íves törtvonallal lezárt oromfal, kőkeretes bejárat, szárnyai és vasalata barokk, felette Krisztust ábrázoló feliratos domborműves kőtábla, az oromfalban a Trauttenberg család plasztikus címere. Csehsüveg boltozattal fedett hajó, negyedgömbbel fedett szentély. Berendezés: főoltár és padok. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház (Schindele-ház)	Bajcsy-Zsilinszky utca 10.	586970	225884
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1654	3703	1374

Leírás

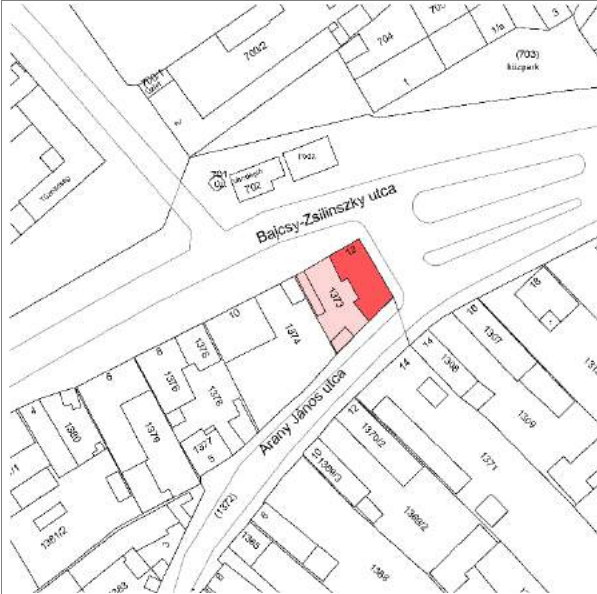
Zártosorú beépítésben álló, téglalap alaprajzú, az épület kontúrján túlnyúlóan alápincézett, egyemeletes, kontyolt nyeregettes lakóház. Szimmetrikus elrendezésű homlokzatának közepén enyhe kiülésű rizalit, benne kosárirves, kerékvetős, süttői vörös mészke keretes kocsibehajtott kapu. A félköríves, kőkeretes kapunyílás fölötti rizalitet vakolatkváderezés emeli ki. Ablaknyílásai fölött a földszinten fekvő téglalap, az emeleten félköríves mélyített szemöldökmezők. Csehsüveg boltozatos földszinti terek, az emelet síkfödémes. Korábbi épület felhasználásával épült a 18. század második felében. 1810-ben földrengés rongálta meg, de 1829-ben újjáépítve állt. 1851-ben Chomát József és felesége birtokában volt. 1901-ben Schindele Antal és József vásárolta meg. A 20. század folyamán többször átépítették, az I. világháború után szüntették meg a földszinti bolthelyiségeket. Belső jelentősen átalakítva az új használat számára, jelenleg bank működik benne. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 12.	587002	225903
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	11266	11642	1373

Leírás

Oldalhatáron, a telek teljes hosszában álló, földszintes, kontyolt nyeregtetős lakóház. Udvara fallal körbekerített. A homlokzatokat a sarkokon és a négytengelyes, térre néző homlokzatot közepén, vakolatlizénák tagolják. Síkmennyezetes belső terek, jellemzően 19. századi nyílászárók. Épült a 19. század első felében. Népi műemlék.[2] A közelmúltban az épületet a Bajcsy-Zsilinszky utca felőli részén kibővítették, földszintes alacsony hajlásszögű résszel egészült ki. A műemlék telkén az Arany János utcai oldalon lévő korábbi melléképület elbontásra került, a helyére új melléképület, garázs épült.

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 14.	587026	225876
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10261	3704	1308

Leírás

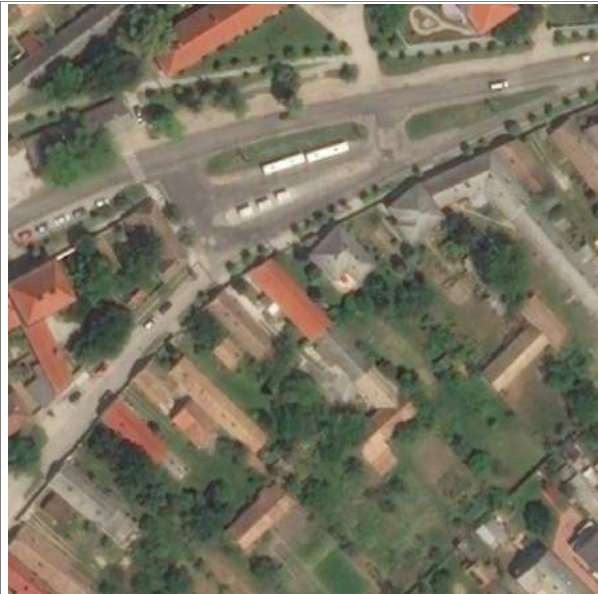
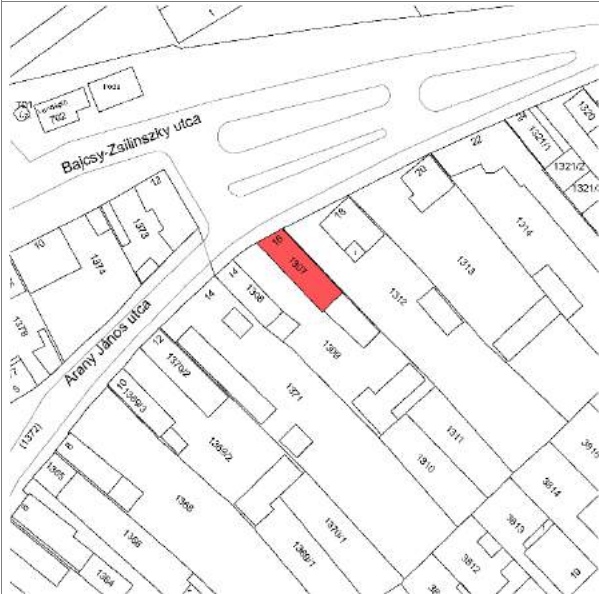
Fésűs beépítésben álló, téglalap alaprajzú, részben alápincézett, földszintes, nyeregtetős lakóház. Kéttalpakos homlokzatához falazott kerítés csatlakozik, benne bejárati kapu. Egytraktusos alaprajzi elrendezésű. Épült 1800 körül. Népi műemlék.[2]

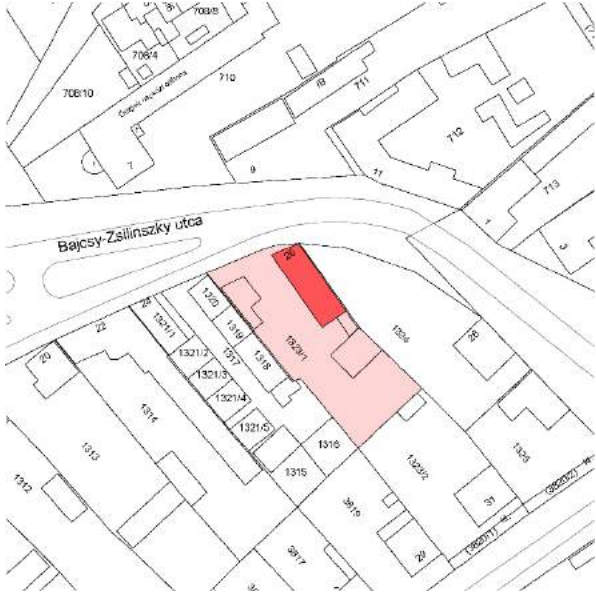

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 16	587040	225883
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10262	3705	1307

Leírás

Fésűs beépítésben álló, téglalap alaprajzú, földszintes, nyeregtetős lakóház. Utcai homlokzata átalakított, egyablakos. Gyalogkapuja az udvari homlokzat előtt húzódó tornácra nyílik. Gyalogkapuhoz a 14. szám (trsz.: 10261) kerítésfala csatlakozik. Egytraktusos alaprajzi elrendezésű. Épült 1800 körül. Népi műemlék.[2]

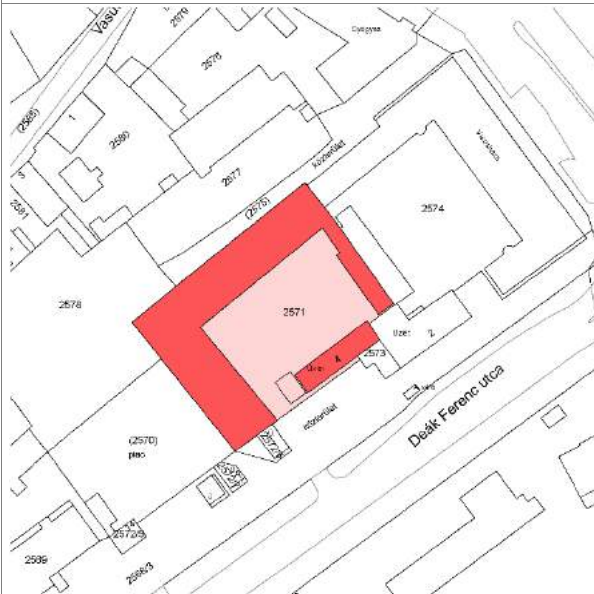
Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Bajcsy-Zsilinszky utca 26.	587142	225932
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1655	3706	1323/1
Leírás			
<p>Fésűs beépítésben, az utcavonaltól beljebb álló, téglalap alaprajzú, földszintes, kontyolt nyeregtetős lakóépület és melléképülete. Erősen átalakított, barokk jellegére a főpárkány két megmaradt pálcatagja utal. Utcafronton magas, tömör, falazott kerítés csatlakozik hozzá. Épült 1818-ban. Népi műemlék.[2]</p>			
			
			

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Istállóépület, melléképület	Deák Ferenc utca 4.	586597	225652
		586563	225672
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék (istállóépület) védelmi ügyirat: 32/2005. (XII. 22.) NKÖM, kategória: II.	11197	11432	2571
Általános műemléki védelem (melléképület)	11197	15234	2571
Műemléki környezet	11197	13817	2574, 2575, 2572/7, 2573, 2572/8, 2572/6, 2572/5, 2578, 2577, 2576, 2570

Leírás

A védetté nyilvánítás célja a Hochburg–Luzsénszky–Trauttenberg-kastély (ún. Láncoz-kastély) együtteséhez tartozó, 1800 körül épült, boltozatos belső terekkel rendelkező istállóépület megőrzése.[4]

A város központjában álló Hochburg–Luzsénszky–Trauttenberg-kastély, ún. Láncoz kastély (trsz.: 1664), a jelenlegi Polgármesteri Hivatal, Ny-i szárnyához csatlakozó, belső udvart körbezáró, részben alápincézett, földszintes, nyeregtetős épületegyüttes. Az É-i oldalon egytraktusos, kolostorboltozatos istálló terek. Ny-i oldalon az egykori kocsiszín, a D-i szárnyát elbontották, maradványa és a kastélykert egykori kerítésfalának részei még állnak a szomszédos telek (hrsz.: 2570) DNY-i határán. Az istálló nyílászáróinak egy része század első felei, a harántfalak mentén a loállások itatófülkéinek mélyedései sorakoznak. A boltozott terekben ma üzletek és raktáraik üzemelnek. A DK-i homlokzata előtti melléképületekből újabban zárt udvar alakult ki. Épült a 19. század első felében, barokk stílusú.[2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Erzsébet tér 1.	586857	226029
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1659	3707	479

Leírás

Utcavonalon, hézagosan zárt sorú beépítésű, L alaprajzú, földszintes, kontyolt nyeregtetős lakóház. Szimmetrikus elrendezésű homlokzatai vakolatdísz nélküliek, főpárkánya profilos, tagolt. Oldalszárnyának udvari homlokzatában pilléres, mellvédés, lopott tornác. Belső terei átalakítva. Épült a 19. század közepén, historizáló stílusban.[2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Erzsébet tér 2.	586848	226045
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1660	3708	478
Leírás			
<p>Utcavonalon, zárt sorú beépítésű, L alaprajzú, földszintes, nyeregtetős lakóház, melyhez a telek mélyén nagyméretű, kettős épülettömb kapcsolódik. Vízszintes záradéku kocsithajtós kapuja a homlokzat déli szélén nyílik. Az ablakok vakolatkeretelésűek, középen íves, szélről három-három törtvonalú szemöldökpárkánnyal. A betétdíszes főpárkányt kváderezett pilaszterek tartják. Épült a 19. század közepén, historizáló stílusban.[2]</p>			
			
			

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
v. Lamberg-pince	Hársfa utca 10.	587265	226046
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 0004/3/1954. ÉM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM, kategória: II.	1657	3709	739
v. Lamberg-pince ex-lege műemléki környezete	1657	23537	5389, 722, 735, 738, 740

Leírás

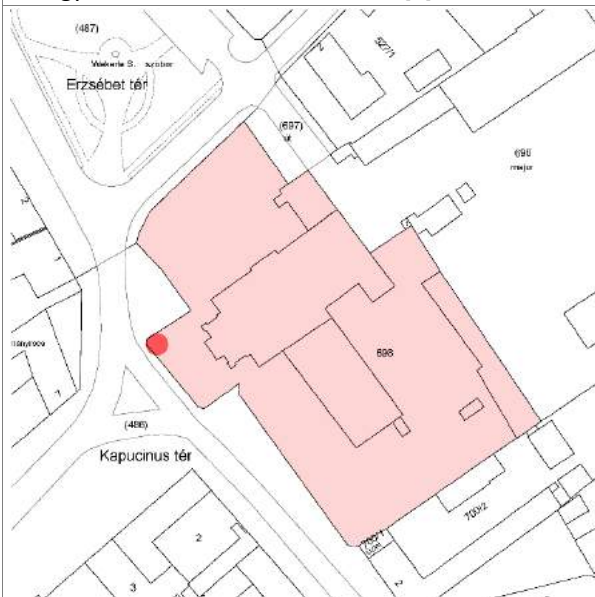
Szabadon álló, T alaprajzú pince-présház, hegy felől földszintes, ormfalas, nyeregtetős, az utca felől erre merőleges, emeletes, kontyolt nyeregtetős szárnnyal. Szemöldökgyámos, kőkeretes pincebejárata az utóbbiban nyílik, a rizalitszerű épületrész sarkait, a profilos osztó- és főpárkányba golyvázódó tükrös saroklízénák emelik ki, az emeleten két kosárvíves záradékú szalagkeretes ablak. Nyílászárók 18. század második fele. Épült a 18. század második felében, barokk stílusban. [2] Tetőszerkezetét részben átépítették, a pincszinti bejáratnál megerősítették a falazatot, de az épületszerkezet egyéb részei rossz állapotban vannak.

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Nep. Szt. János-szobor	Kapucinus tér	586895	226001
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 0004/3/1954. ÉM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM bírság kategória: II.	1658	3710	698
Nep. Szt. János-szobor ex-lege műemléki környezete	1658	17557	1, 2, 4, 1374, 478, 479, 5, 1306, 449, 486, 474, 473/2, 473/1, 493/1, 489/1, 485, 488, 487, 409, 700/2, 700/1, 697, 696

Leírás

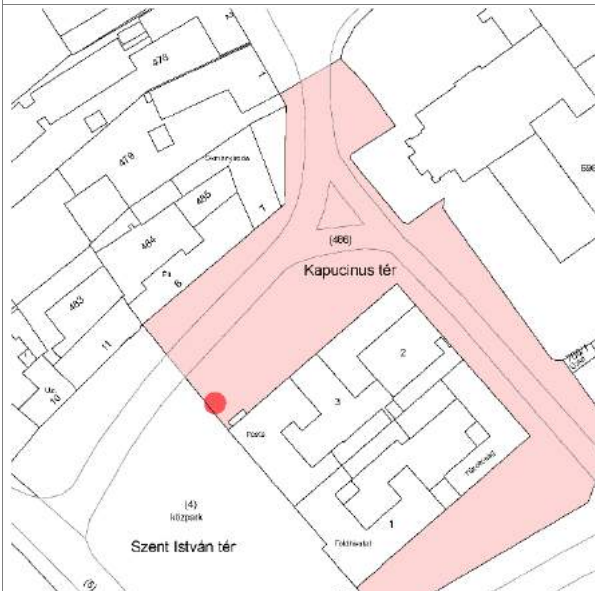
A kapucinus templom (trsz.: 1668) előtt, négyágú csillag alaprajzú, kőballuszeres korlással körülvett területen álló, kihasadódó posztamensre helyezett szobor. A püspököt fejen birétummal, kezében keresztel és pálmaággal ábrázolja. Feje körül lángnyelves csillagkoszorú, lábánál puttó. Állíttatta: Hochburg Domonkos özvegye 1746-ban barokk stílusban. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Szent Sebestyén-szobor	Kapucinus tér	586834 586846	225939 225930
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM bírság kategória: II.	1663	3711	4, 486
Szt. Sebestyén-szobor ex-lege műemléki környezete	1663	23538	1, 128/2 , 1306, 1381/1, 1382, 1389, 23, 25, 2574, 2575, 26, 29 , 3, 481/3, 482 , 483, 484, 486, 6, 698, 7, 5, 2 , 4, 485, 479, 700/1, 700/2

Leírás

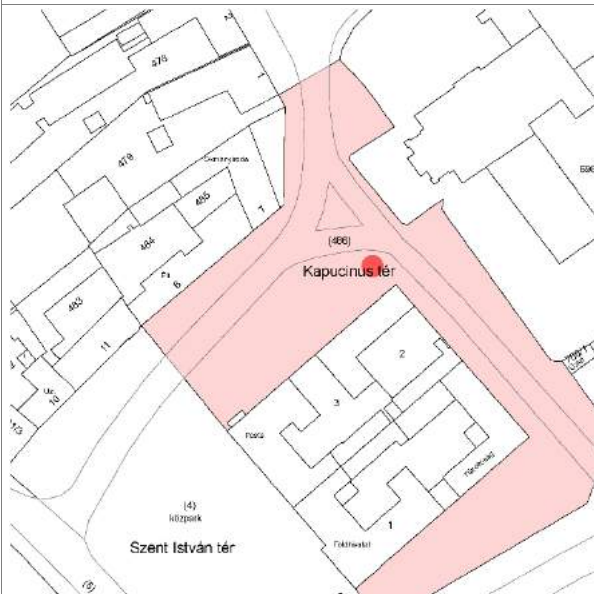
Az egykori Járásbíróház épületének (trsz.: 10445) oldalán, kovácsoltvas ráccsal körülkerített területen, kronosztikonos feliratos posztamensre állított, korinthuszi fejezetes oszlopon álló szobor. A szentet fatörzshöz kötözve, testébe fúródott nyílvevesszőkkel ábrázolja. A pestisjárvány elmúltának emlékére állították 1739-ben barokk stílusban. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Szent Flórián-szobor	Kapucinus tér	586890 586892	225984 225977
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 15078/18/1984. OMF, kategória: II.	9709	3713	4, 486
Műemléki környezet	9709	23541	128/2, 1306, 1374, 1375, 1376, 1378, 1379, 1380, 1381/1, 1382, 1389, 23, 25, 2574, 2575, 26, 29, 3, 449, 479, 481/3, 482, 483, 484, 485, 487, 5, 527/1, 6, 696, 697, 698, 7, 700/1, 700/2, 701, 702, 703, 704, 1, 2

Leírás

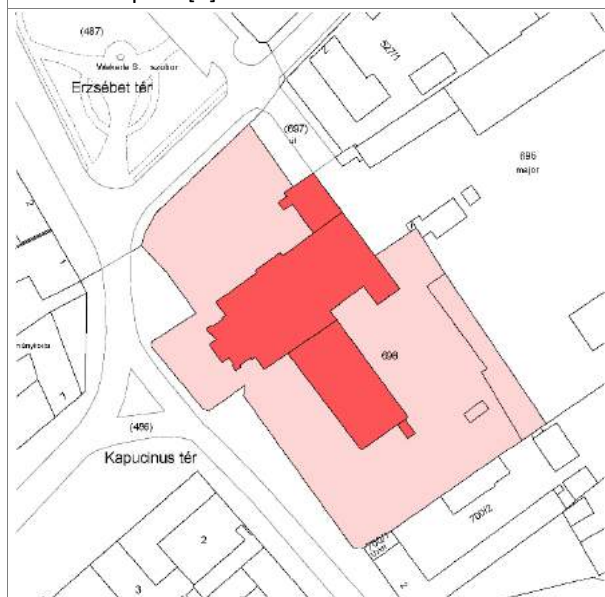
A kapucinus templom (trsz.: 1668) előtt, kovácsoltvas ráccsal körükerített területen, felfelé szűkülő, párkánnyal és lábazattal tagolt, négyzet alaprajzú posztamensen álló szobor. A római légionárius öltözkéiben álló alak egyik kezében zászlót, a másikban dézsát tart, mellyel a lábánál álló égő házat oltja. Az 1768-ban Luzsénszkyéné Berényi Erzsébet által készített szobor helyén emeltette Luzsénszky Károly 1844-ben klasszicista stílusban.[2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
V. kapucinus templom	Kapucinus tér	586919	226018
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM, kategória: II.	1668	3712	698
v. kapucinus templom ex-lege műemléki környezete	1668	23539	1, 2, 4, 409, 449, 479, 481/3, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 5, 527/1, 6, 696, 697, 700/1, 700/2

Leírás

A település központjában, a tér magaslatán, szabadon álló, egyhajós, egyenes szentélyzáródású, homlokzati tornyos, a szentély felé kontyolt nyeregtetős templom. Az egyemeletes, szabályos kolostorudvart bezáró, kontyolt nyeregtetős rendház D felől kapcsolódik hozzá. A szentélyhez és a hajóhoz É felől a régi sekrestye és oratóriumok csatlakoznak. Főhomlokzatán a toronysíkból kiemelkedő középrizalit, a hajó sarkain plasztikus sarokpilaszterek. A toronyba nyíló vízszintes szemöldökű bejárat két oldalán mély fülkékben Assisi Szent Ferenc és Szent Günther barokk kőszobra áll. A torony magas gúlisakkal fedett. A magas hajót kétszakaszos tükörboltozat, az alacsony szentélyt dongaboltozat fedi, a bejárat oldalán öntöttvas szerkezetű karzat és orgonakarzat csigalépcsőkkel (Ganz és Társa). Falképek: a boltozaton, 1880 (Hudacsek székesfehérvári festő), 1940 (Rovátkai Lajos). Festett üvegablakok: 1934, 1948 (Palka János) Berendezés: főoltár, 1765 (tatai asztalosműhely); három mellékoltár, oltárképek, 1766 (Johann Norbert Baumgartner); tabernákulum, 1932 (Homoray Béla veszprémi oltárépítő); intarziás, oratóriumablakkal egybeépített mellékoltár képe: 1947 (Feszty Masa). Korábbi, 13. századi templom falainak felhasználásával 1695-ben kezdték építeni P. Wilibald kapucinus barát irányításával az új templomot, az alapító kegyúr özv. Hochburg Jánosné, Hartmann Júlianna támogatásával. A földrengések a 18-19. században négyszer rongálták meg, a ma álló épület 1880-1893 között készült (építész: Aixner, Székesfehérvár), újabb földrengést követően 1906-1907-ben javították. Historizáló stílusban épült. [2]

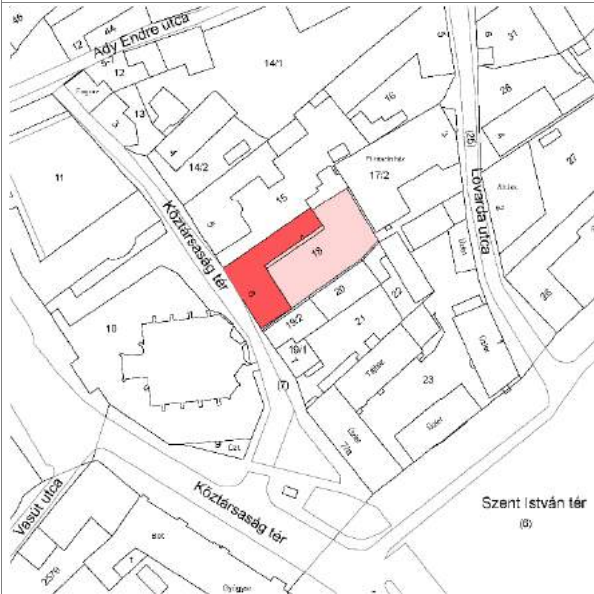
Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Templom	Köztársaság tér	586587	225800
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 7825/1989. OMF, kategória: II.	10316	3715	10
templom ex-lege műemléki környezete	10316	23542	11, 1306, 1403, 15, 1579, 18, 19/1, 19/2, 21, 22, 2574, 2575, 2576, 2579, 2585, 2599, 2600, 6, 7, 9, 8
Leírás			
<p>A település központjában, három utca találkozásánál, magaslaton, szabadon álló, keletelt, háromhajós, bazilikális elrendezésű, homlokzati tornyos, a szentély felé kontyolt nyeregvetésű templom. A hajóval azonos magasságú főszentélye nyolcszög, alacsony mellékszentélyei az ötszög három oldalával záródnak. Bejárata a lépcsős saroktámpillérekkel erősített torony Ny-i oldalán nyílik, fölmagasodó főhajójához alacsony mellékhajók tapadnak. A gádorfalat és a mellékhajókat támvégek, illetve támpillérek erősítik. Főhajó négyszakaszos, keresztboltozatos, mellékhajók és az orgonakarzat poroszsüveg boltozatos. Falképek és díszítőfestés: a hajóban, historizáló; a szentélyben, 20. század eleje (Stein János). Festett üveglablakok: 1911 (Szántay és Szabó). Orgona: 1900 (Rieger-testvérek). Mór középkori plébániatemplomának helyén, annak részbeni felhasználásával épült, tornya és a csatlakozó falak jelentős magasságig középkoriak. A 16-17. században a reformátusok átépítették, a kapucinusoknak az új kegyúr, Hochburg János adta át 1696-ban. Mai formájában 1887-1888-ban épült historizáló stílusban (építész: Havranek Ferenc és Arányi). [2]</p>			

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Köztársaság tér 6.	586607	225819
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1661	3716	18

Leírás

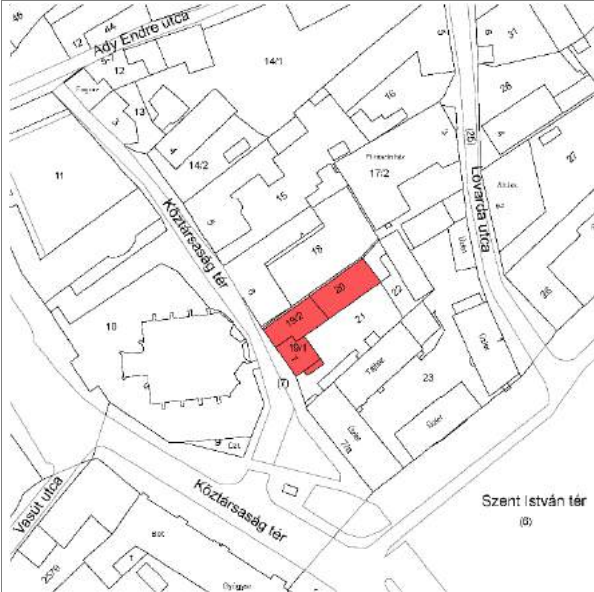
Utcavonalon, zártosú beépítésű, L alaprajzú, egyemeletes, kontyolt nyeregtetős épület. Kosáríves kapuja az É-i harmadik tengelyben lévő rizalitban található, a rizalitet a földszinten az osztópárkányba golyvázódó lizénák, az emeleten tükrös lizénák keretelik. Az ablakok könyöklő- és szemöldökpárkányai vízszintesek, az emeleti szemöldökpárkányok konzolpárokon fekszenek. Kapualja csehsüveg boltozatos, dongaboltozatos lépcsőháza az utolsó boltszakaszból indul. Egytraktusos alaprajzi elrendezésű. Udvari szárnya előtt, kőkonzol soron futó, romantikus, kovácsoltvas korlátos, függőfolyosó. Épült a 18. század végén késő barokk stílusban. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Köztársaság tér 7.	586618	225801
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1665	3717	19/1, 19/2, 20

Leírás

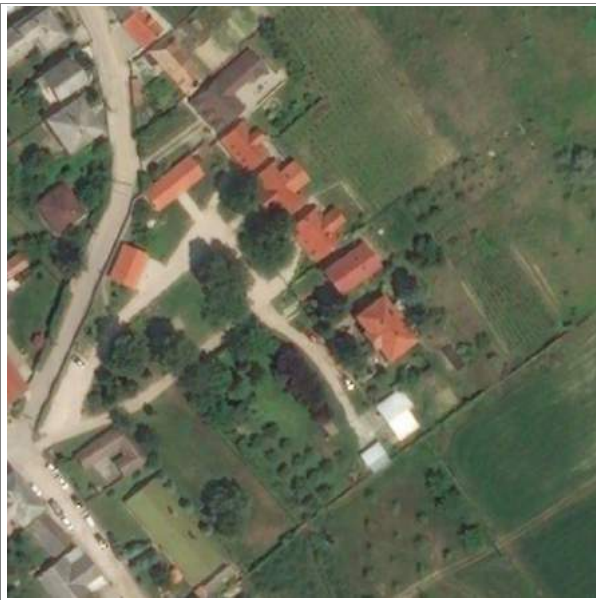
Utcavonalon, hézagosan zártosú, L alaprajzú, földszintes, csonkakontyolt nyeregtetős épület. Utcai homlokzata közepén oromfal fióktetővel, kétfelől, a profilos párkány fölött, törtvonalú, törpepilléres attikafal. Udvari homlokzata előtt tornác, utólagos mellvéddel. Egytraktusos alaprajzi elrendezésű. A barokk eredetű épületet 1920 körül erősen átalakították. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Borpincék	Pince utca 12., 14., 16., 18., 20.	587134	226280
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM bírság kategória: II.	1669	3718	695/11, 695/14, 695/9, 695/8, 695/2, 695/10
Borpincék ex-lege műemléki környezete	1669	22260	493/1, 523, 531, 532, 673, 695/6, 696, 5364, 695/13, 695/12, 604, 538, 537, 534, 533, 695/14

Leírás

A városközponttól ÉK irányban, a szőlőhegy oldalában, a hegy felé hátoldalukkal néző, egymáshoz közel épített, zártorsú beépítés hatását keltő épületsor. A legkiemelkedőbb közülük a 14-es számú, 1840 körül épült egyemeletes, klasszicista pince. Főhomlokzatát négyoszlopos, timpanonnal zárt portikuszos előcsarnok jellemzi, hegy felőli homlokzatán ez az előcsarnok nélkül, architektúraként jelenik meg. A nagy hagyományú móri szőlőtermelés és borászat emlékeit őrző épületegyüttes. Népi műemlékek. [2]

Pince utca 12.

Pince utca 14.

Pince utca 16.

Pince utca 18.

Pince utca 20.

Archív fotó 1953., Pince utca 14. (Forrás: FORTEPAN)

Archív fotó 1953., Pince utca 20. (Forrás: FORTEPAN)

Archív fotó 1962., Pince utca 14-18. (Forrás: FORTEPAN)

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Szt. Vendel kápolna	Széchenyi István utca	587652	226086
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1670	3724	790

Leírás

A városból Árki-pusztá felé vezető út mentén, szabadon álló, egyhajós, egyenes szentélyzáródású kápolna, a hajó felett nyereg, a szentély felé kontyolt nyeregtetővel. A félköríves bejárat fölött nyitott harangtorony. Építtette az állatpestis elleni fogadalmi kápolnaként Wéber József és felesége Mária 1746-ban, Szent Lénárd és Szent Vendel tiszteletére. A 19. század második felében erősen átépítve historizáló stílusban. A kápolna melletti kökeresztet a 19. század második felében állították. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Fogadalmi-kereszt	Széchenyi utca 16.	587337	225882
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1671	3725	1283

Leírás

Késő barokk stílus, utcavonalon, fésűs beépítésben álló, földszintes lakóház, homlokzatának tengelyébe mélyített, félkörívben záródó mezőben, posztamensen álló mészkő kereszt, korpusszal. A süttöi vörös mészkő posztamens középső mezőjében olvasható felirat szerint 1803-ban állították, 1887-ben újraállították. A felirat fölött a posztamens párkánya szegmentívet formál, alatta koponya. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Volt Takarékpénztár	Szent István tér 1.	586706	225830
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1666	3722	26

Leírás

Szabadon álló, téglalap alaprajzú, alápincézett, földszintes, manzárdtetős épület. Mindkét hosszanti homlokzatán középrizalittal. A középrizalit korinthoszi oszlopok tartotta főpárkánya fölött ballusztetes attika, megemelt manzárdtető. A középrizalit három, félköríves záradékú nyílása közül a középső, maszkos zárókővel a bejárat. A homlokzat többi nyílása vízszintes záradékú, a kovácsoltvas rácsos ablakok fölött konzolpáron álló timpanonos szemöldökök. A hátsó homlokzathoz kovácsoltvas kerítés csatlakozik. Kétraktusos alaprajzi elrendezés. A dongaboltozatos pince fölött az épület belseje átalakított, álmennyezetek takarják a földemeeket, ahol nem, ott teknőboltozat és stukkódísz látható. Épült 1870 körül historizáló stílusban. Jelenleg rendőrség. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Volt járásbírósi épület	Szent István tér 2.	586865	225927
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10445	3719	1, 2, 3

Leírás

Szabadon álló, négyzet alaprajzú területen, három udvar körül elhelyezett épületszárnyakkal, emeletes főszárnyból és földszintes mellékszárnyakból álló, kontyolt nyeregtetős épületegyüttes. Homlokzatait vakolt felületben megjelenő klinkertégla architektúra jellemzi. A klinkertégla burkolat az épület lábát, sarkait, egymás fölötti ablakkeretezéseit egybefogva és főpárkányát emeli ki, az architektúra az udvari homlokzatokra átfordul, a földszintes mellékszárnyakon egyszerűsített formában jelenik meg. A főhomlokzatán a funkcióból eredendően attikával lezárt kettős bejárat, és manzárd- tetővel kiemelt sarokrízalit, zárterkélyvel és fiatoronnyal. Síkmennyezetes, stukkódíszes belső terek, 19. század eleji nyílászárók. Historizáló stílusban épült 1908-1909 között járásbírósi, községháza és tűzoltóság számára, ma a járási hivatalok, posta és tűzoltóság működik benne. [2]

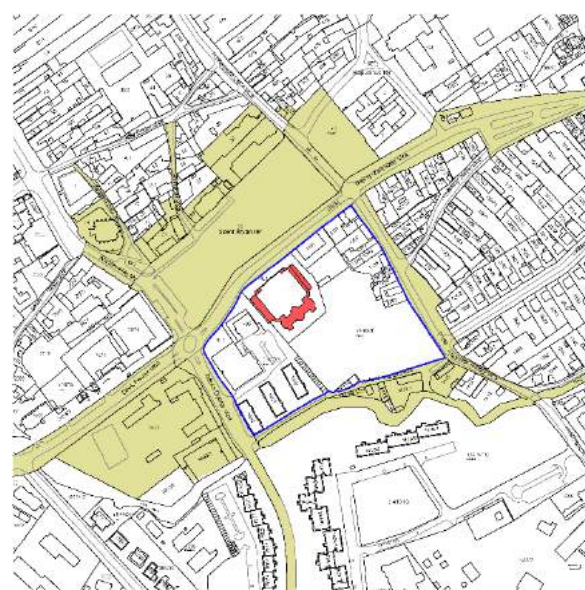

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Volt Lamberg kastély	Szent István tér 5/A. 4.	586799	225705
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi üggyirat: 863-4/1953. FOM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM bírság kategória: I.	1662	3720	1401, 1400, 1410/3, 1409/1, 1390, 1391, 1392, 1393, 1394, 1395, 1396, 1397/1, 1397/2, 1398, 1399, 1402/2, 1409/16, 1409/17, 1403, 1404, 1405, 1406, 1407, 1408, 1409/10, 1409/11, 1409/12, 1409/13, 1409/14, 1409/15, 1409/2, 1409/3, 1409/4, 1409/5, 1409/6, 1409/7, 1409/8, 1409/9
Volt Lamberg kastély ex-lege műemléki környezete	1662	22262	1306, 6, 1389, 4, 5, 481/3, 23, 25, 26, 7, 9, 10, 2330, 1579, 1800/1, 1801, 1410/1, 1237/2, 1410/2, 1411, 1412/1, 1412/3, 1413, 29

Leírás

A város központi terének K-i oldalán, szabadon álló, téglalap alaprajzú, kontyolt nyeregtetős, hosszanti oldalakon manzárdtetős, közép- és oldalrizalitokkal bővített, egyemeletes kastélyépület. Court d'honneur-t bezáró földszintes mellékszárnnyai íves nyaktaggal csatlakoznak a főépülethez. Udvarát tengelyben, kővázakkal díszített kapuval megnyitott magas tömör kerítésfal zárja, a kerítésfalhoz belülről kétfelől egy-egy négyzetes alaprajzú, földszintes, manzárdtetős pavilon tapad. A főépület kerti és udvari homlokzata megegyező kiképzésű, a középrizalitok tengelyében nyílnak a vakolatsávokkal tagolt homorú íves mélyedésbe helyezett bejárati ajtók, fölöttük, konzolokon nyugvó vasrácsos erkély, a főpárkányt díszes kőoromzat zárja ovális ablakkal és kővázakkal. Az oldalhomlokzatok és a kert felőli homlokzat földszinti ablakain kovácsoltvas kosaras rácsok. A végigfutó udvar felőli folyosóra nyíló földszinti helyiségek teknőboltozatosak, az emeletiek síkfödémeseek, az íves átkötő szárnyak csatlakozásánál, mindkét oldalon, csigalépcső. Az udvari középrizalitban kialakított, kőpillérekre támaszkodó, pálcabetétes korlátos, részben húzott karú lépcsőháza klasszicista átalakítás; 18. század második fele ablak- és ajtószervezetek, falfestés maradványok. Építtette gr. Franz Anton Lamberg 1762–1766 között (építész: Fellner Jakab, pallér Fasching Mátyás). Két 18. és egy 19. századi földregés utáni javítás nyomait viseli magán, az 1809. évit követően készültek az íves átkötő szárnyak és a lépcsőház klasszicista kialakítása. 1848-ban, örökség folytán, gr. Szécsen Antal kezébe került. 1945 után szociális otthon volt. 1977-ben felújítva művelődési központ, könyvtár és kiállítóterem céljára. A ma már lakóteleppel és új bevásárló központtal csökkentett méretű, egykori angolparkjának csupán töredéke tartozik hozzá, néhány megmaradt, de átépített kerti épülettel: grotta, pavilon, 1803 körül (Frater Guido és Frater Eugenius kapucinus barátok). [2]

műemléki környezet

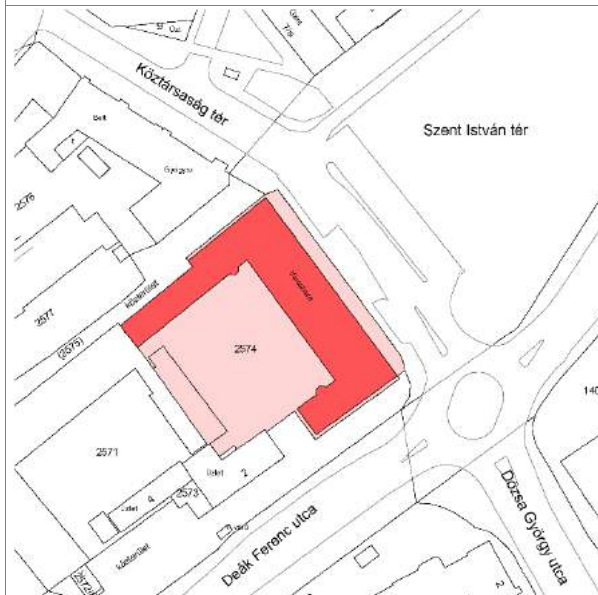
1883. évi állapot

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Luzsénszky-Trauttenberg-kastély (ún. Láncos kastély)	Szent István tér 6.	586636	225705
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi üggyirat: 863-4/1953. FOM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM bírság kategória: II.	1664	3721	2574
Műemléki környezet	1664	23549	1, 10, 1306, 1579, 1801, 2330, 2571, 2572/2 , 2573, 2575, 2577, 3, 4, 5, 6, 7, 700/1, 700/2, 701, 702, 703, 704, 9, 486, 2576, 2568/3

Leírás

A város központi terének D-i oldalán, szabadon álló, U alaprajzú, egyemeletes, kontyolt nyeregtetős épület. Főhomlokzatának közepén süttői vörös mészkőből készült, három oszloppár által tartott bábos korlátos erkély, két oldalán félköríves záradékú, záróköves, vállpárkányos, vörös mészkő kocsiáthajtós kapu, a homlokzatnak ezt a szakaszát a földszinten vakolatsávozás fogja össze. Ny-i oldalhomlokzatához földszintes gazdasági épület csatlakozik (trsz.: 11197). Udvari homlokzatát mindkét szinten, szegmentíves, árkados folyosó jellemzi, a földszinti nyitott, az emelet beüvegezett. Az É-i és D-i szárny udvari oldalához egy-egy, a homlokzat síkjából kiemelkedő hengeres, harang formájú sisakkal fedett lépcsőtorony tapad. A főszárny kéttraktusos, oldalfolyosós, az oldalszárnyak egytraktusos, oldalfolyosós elrendezésűek. A kapualjak és az udvari folyosók és földszinti terek boltozottak, a többi helyiség erősen átalakított. A kastélyt 1790 körül építtette a Luzsénszky család késő barokk stílusban. 1920-ban már a br. Trauttenberg család tulajdonában volt. 1945 után városi hivatalok települtek az épületbe, jelenleg polgármesteri hivatal. A kastély előtt alacsony pillérek között lánc húzódik, innen kapta nevét is. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Szent István tér 11.	586817	225955
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	1667	3723	483

Leírás

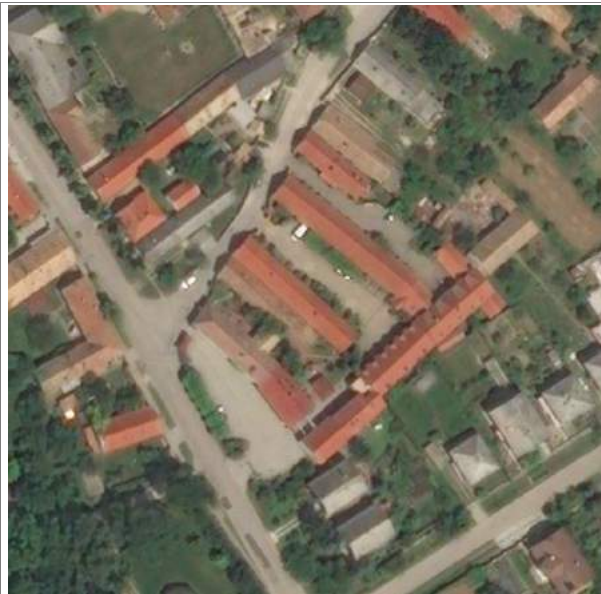
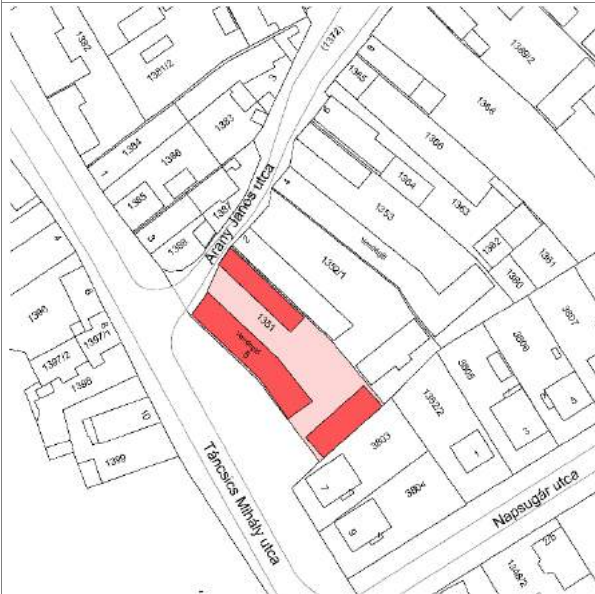
Zártosorú beépítésben álló, téglalap alaprajzú, földszintes, nyeregtetős lakóház. Kannelurázott pilszterek közötti, timpanonnal lezárt architektúrába foglalt, vízszintes záradékú kapuja a homlokzat keleti végében nyílik. Egyszerű vakolatkeretes ablakai párosával, a harántfalaknak megfelelő ritmusban nyílnak a homlokzatban. Belseje átalakított. Épült a 19. század második felében historizáló stílusban. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház	Táncsics Mihály utca 5.	586940	225755
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Általános műemléki védelem	10263	3726	1351

Leírás

Fésűs beépítésben álló, téglalap alaprajzú, földszintes, kontyolt nyeregtetős épület. Kéttalpakos, gyalogkapus főhomlokzata az Arany János u. felé néz. A nyílások körül vakolatkeret. A homlokzat két szélén és a kapu mellett pilaszteres tagolás. A homlokzathoz kapupillérek közötti kocsibehajtó csatlakozik. Épült a 19. század első felében. Vendéglátó funkciónak megfelelően átalakítva. Nép műemlék. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Gr. Rudolf Schaffgotsch síremléke	Táncsics Mihály utca, Kálvária temető	587463	225087
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 3.457/1989. OMF, kategória: II.	10315	3714	096
Gr. Rudolf Schaffgotsch síremléke ex- lege műemléki környezete	10315	22259	7425, 5944, 097, 5951/2, 5952, 091/1, 4261/3, 4261/6, 4261/10, 4261/11, 082/5

Leírás

A Kálvária-temetőben, kovácsoltvas korláttal övezett területen álló, a kor katonai síremlékeinek egyik típusát követő síremlék. Lépcsős talapzaton, lábazattal és profilos párkányzattal tagolt öntöttvas posztamens, rajta fekvő, cinkből öntött alvó oroszlán. A posztamens hosszabbik oldalainak közepén német nyelvű feliratok, rövidebbik oldalain tölgylevelekből és mirtuszágból összefűzött koszorú és a grófi címer kilencágú koronája maradt meg. A talapzaton egykor további rátét díszek (drapéria, fáklya) voltak, ma csak az illesztési helyük van meg. A móri csatában elesett gr. Schaffgotsch Rudolf síremléke, melyet 1849-ban állítottak klasszicista stílusban. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Kálvária-szoborcsoport	Táncsics Mihály utca, Kálvária-temető	587473	225057
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi ügyirat: 15078/15/1984. OMF, kategória: II.	9706	3692	096
Kálvária-szoborcsoport műemléki környezete	ex-lege 9706	22258	082/5, 4261/11, 4261/10, 4261/6, 4261/3, 091/1, 5952, 5951/2, 097, 5944, 7425

Leírás

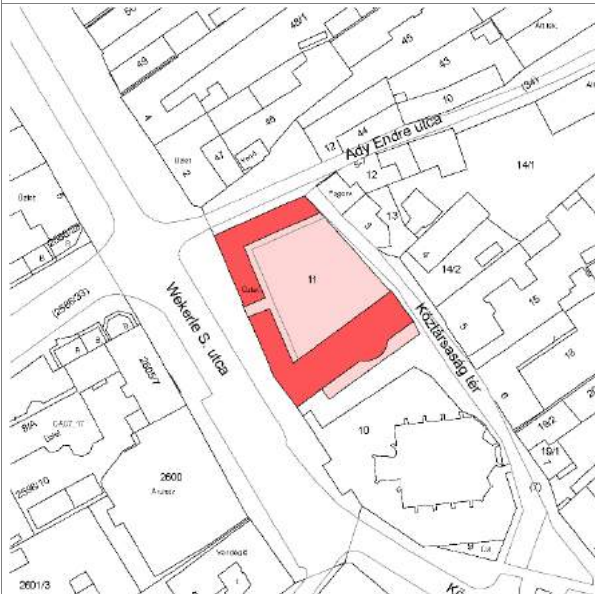
Temetőben, támpillérekkel megerősített támpallal övezett területen álló, hatalmas szoborkompozíció. A keresztre feszített Krisztus a két latorral, Szűz Mária, Evangélista Szent János önálló és Mária Magdolna Krisztus keresztjénél térdeplő alakja. A szobor- alakok egyszerű sziklatömbökön állnak. Az 1739-ben állított szoborcsoportot a talapzatán lévő felirat szerint 1798-ban megújították késő barokk stílusban. [2]

Megnevezés	Cím	EOV Y	EOV X
Lakóház és tiprómalom	Wekerle Sándor u. 2.	586540, 586568	225841, 225849
Védelem	Törzsszám	Azonosító	helyrajzi szám
Műemlék védelmi üggyirat: 11834/1984. OMF, kategória: II.	9676	13998 13999 3727	11
Műemléki környezet	9676	23554	10, 12, 13, 14/2, 15, 2586/29 , 2586/33, 2600, 2605/7, 34, 46, 47, 7, 8

Leírás

Az U alakú utcafronton álló, keretes beépítésű épületegyüttes fő szárnya a telek déli részén áll. A kétszintes épületrész téglalap alaprajzú, alapincézett, szintváltós, csonkakontyos nyeregtetős, melyhez L alakú földszintes, tornácos, nyeregtetős mellékszárny kapcsolódik. A lakóépület Wekerle utcai homlokzatának három, keskeny, magas földszinti nyílása félköríves, a tengelyben lévő emeletiek vízszintes záradékuak. A homlokzat sarkait tükrös pilaszterek hangsúlyozzák, trapéz formájú oromfalát fönt profilos párkány keretezi, három, kör alakú padlásszellőző ablakában rács, tetőcsúcsán buzogánydísz. Az emelkedő terepen álló épület hátsó része földszintes, oldalhomlokzata tagolás nélküli, az utcavonalon ívesen kitüremkedő malomépülettel később építették össze. A Wekerle u. felől csatlakozó földszintes melléképület középtengelyben pilaszterek tartotta attikafalas kocsibehajtó található. Az udvari homlokzata előtt tornác fut végig. A kő-tégla vegyes falazatú épületegyüttes 1732-ben épült, a K-i oldalt 1829-ben építették hozzá klasszicista stílusban. Malomként 1920-ig működött. A közelmúltban történt felújítást követően üzletházként működik. [2]

Megnevezés			Cím
Mór, a belváros műemléki környezete			Budai Nagy Antal tér, Erzsébet tér, Martinovics utca, Zrínyi utca, Pince utca, Ezerjő utca, Hársfa utca, Arany János utca, Napsugár utca, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Kisfaludy utca Dózsa György utca, Deák Ferenc utca
Védelem	Törzsszám	Azonosító	
Általános műemléki védelem 11411/1987. OMF	10117	3693	
Helyrajzi szám			
1390, 1389, 1373, 1306, 1374, 1320, 1321/1, 1321/2, 1321/3, 1321/4, 1321/5, 1323/1, 740, 741, 742, 743, 744, 1409/5, 1409/4, 1409/3, 1409/2, 1410/2, 1411, 5365/4, 5365/2, 5365/1, 5365/3, 5365/5, 5399/2, 5398/2, 5417, 5416, 5415, 5396, 5395/2, 5395/1, 5394, 5414, 5418, 5413, 5412, 5393, 5392, 5391, 5390, 5389, 5388, 5387, 5386, 5385/1, 5385/4, 5384/2, 5411, 5383, 5410, 739, 523, 1283, 1410/3, 2605/6, 37/2, 37/1, 38, 40, 39, 41, 48/2, 43, 23, 29, 35, 36, 25, 26, 27, 28, 31, 32, 33, 30, 21, 19/1, 19/2, 20, 22, 8, 10, 7, 9, 2, 1, 483, 479, 478, 606/2, 486, 698, 526, 1409/17, 1409/16, 1409/15, 1409/14, 1409/13, 1409/12, 1409/11, 1409/10, 1409/9, 1409/8, 1409/7, 1409/6, 56, 403/2, 490, 491, 1416/17, 49, 52, 53, 2599, 2570, 2572/5, 2572/6, 2572/7, 2572/8, 2573, 2576, 2577, 2578, 2575, 2572/2, 1412/3, 1412/4, 1412/1, 1410/1, 1415, 1413, 1414, 1399, 1398, 1397/2, 1394, 1395, 1392, 1391, 2597, 2593, 2591/3, 2596, 2591/1, 2590, 2589, 2586/24, 2585, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584/2, 2568, 2572/3, 2572/4, 2569, 2586/33, 2330, 1805, 1809/12, 1802, 1237/2, 48/1, 6, 5, 1579, 1800/2, 1800/1, 1801, 1305, 1402/2, 1406, 2605/7, 2598/10, 2586/29, 2586/34, 2586/35, 2600, 2601/3, 2598/9, 2598/8, 2598/7, 2598/2, 2598/5, 2598/4, 2598/3, 710, 1360, 1361, 1362, 1364, 1369/1, 1369/2, 1370/1, 1372, 1375, 1376, 1377, 1378, 1379, 1380, 1381/1, 1381/2, 1382, 1383, 1384, 1385, 1386, 1387, 1388, 2594, 3803, 3804, 3805, 3806, 3807, 3808, 3809, 3810, 3811, 3812, 3813, 3814, 3815, 3816, 3817, 129, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 448, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469/1, 469/2, 470/1, 470/2, 470/3, 470/4, 471, 472, 473/1, 473/2, 473/3, 473/4, 474, 475, 476, 477, 489/2, 1353, 1363, 1366, 1369/3, 1370/2, 1371, 1308, 1307, 4, 3, 1401, 1409/1, 2574, 1351, 2571, 719/2, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730/1, 730/2, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 1292, 1293/1, 1293/2, 1294, 1295/1, 1295/2, 1304, 1309, 1310, 1311, 1312, 1313, 1314, 1315, 1316, 1317, 1318, 1319, 1323/2, 1324, 1325, 1329, 1330, 1331/1, 1331/2, 1332, 1333, 1334, 1335/1, 1335/2, 1336, 1337, 1341, 1342, 1343, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348/1, 1348/2, 1352/2, 1407, 1408, 1403, 1404, 1405, 128/2, 449, 1397/1, 1396, 1393, 17/2, 16, 15, 14/2, 14/1, 13, 12, 34, 44, 45, 46, 47, 3819, 3820/1, 3820/2, 3821, 3822, 3823, 3824, 3825, 3826, 3827, 3828, 3829, 3830, 3831, 3832, 3833, 525, 530, 480, 481/2, 481/3, 482, 484, 485, 487, 488, 489/1, 493/1, 524, 527/1, 527/2, 527/3, 528, 529, 531, 532, 696, 697, 700/1, 700/2, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707/1, 707/2, 708/1, 708/2, 708/3, 708/4, 708/5, 708/6, 708/7, 708/8, 708/10, 708/11, 1352/1, 1365, 1368, 18, 1400, 11, 708/12, 708/13, 708/14, 708/15, 709, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 1274, 1275, 1276, 1277, 1278, 1279, 1282, 1286, 1287, 1290, 1291/1, 1291/2			
A belváros műemléki környezete a történelmi városmagra terjed ki. Mely területen jellemzően megőrzésre került az eredeti településszerkezet és az építészeti örökség szempontjából számos értékes épület található.			
Javaslat: A terület lehatárolást javasolt kiterjeszteni a Pince utca műemléki védett pincék és műemléki környezetük területére (hrsz: 695/11, 695/14, 695/9, 695/8, 695/2, 695/10, 695/13, 695/12, 533, 695/6, 692, 963).			

1.4 A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket

Lásd a II. Régészeti örökségvédelem fejezetben.

2 A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

Jelen örökségvédelmi hatástanulmány dokumentáció Mór településfejlesztési koncepciójához készült. A koncepció célja a település egészére hosszú távra meghatározni a változások irányát és a fejlesztési célokat, ezért konkrét településrendezési javaslatokat és fejlesztéseket nem tartalmaz. A hatáselemzésnek sem célja konkrét településrendezési változtatások hatáselemzése, mindössze a kitzűzött fejlesztési célok lehetséges hatásainak a számbavétele.

2.1 A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns hosszú távon tervezett változások ismertetése

A településfejlesztési koncepcióban megfogalmazott hosszú távú átfogó és tematikus célok közül több is érintheti, hatással lehet a város épített örökségét. A fejezetben csak ezek, az örökségvédelem szempontjából relevánsak kerülnek részletesen bemutatásra.

A jövőkép és a településfejlesztési célok rendszere:

JÖVŐKÉP	Egy olyan város kialakítása, mely 14-16 000 fő , hagyományait őrző és ápoló, kiegyensúlyozott életű lakossal rendelkezik, vonzza a turistákat, illetve ahol jó élni , kedvezőek a munkalehetőségek , magas színvonalúak a közösségi szolgáltatások és az Önkormányzat a járás településeinek fejlődését és együttműködését is biztosítja.		
ÁTFOGÓ CÉLOK	Legyen Mór a lakosságszám szinten tartásával egy kellemes, élhető kisváros, - sajátos nemzetiségi hagyományokkal , fejlett ipari háttérrel , a jó természeti-területi adottságok megőrzésével - és jól lássa el a járási vezető szerepet.		
CÉLTERÜLETEK	GAZDASÁGFEJLESZTÉS	TÁRSADALOM, EMBERI ERŐFORRÁS	ÉPÍTETT ÉS TERMÉSZETI KÖRNYEZET
RÉSZCÉLOK	<p>G1. Diverzifikált gazdasági szerkezet, fejlett KKV-szektor, az innováció-vezérelt gazdaság igényeihez igazodó, helyi munkavállalói bázis</p> <p>G2. Az idelátogatókat vonzó környezet, magas színvonalú turisztikai szolgáltatások és programok</p>	<p>T1. Gondoskodó város, a lakosság igényeihez igazodó humán közszolgáltatások</p> <p>T2. A térségközponti funkció fejlesztése, magas színvonalú közszolgáltatások</p>	<p>É1. Fejlett helyi és térségi közlekedési infrastruktúra</p> <p>É2. Energia- és környezethatékony, klímataudatos város</p> <p>É3. Tradíciókon alapuló közösségi élet, az épített környezet fenntartható fejlesztése</p>

JÖVŐKÉP

Egy olyan város kialakítása, mely **14-16 000 fő**, hagyományait őrző és ápoló, **kiegyensúlyozott életű** különböző nemzetiségű lakossal rendelkezik, vonzza a turistákat, illetve **ahol jó élni**, kedvezőek a **munkalehetőségek**, magas színvonalúak a **közösségi szolgáltatások**, a **szociális gondoskodás**, és az Önkormányzat a járás településeinek fejlődését és együttműködését is biztosítja.

Társadalmi jövőkép

Kellemes, élhető és kisvárosias életkörülményeket biztosító település, ahol magas színvonalú és sokrétű humán közszolgáltatások állnak a lakók rendelkezésére, emellett az aktív közösségi élet, a változatos sport és kulturális programkínálat, a szabadidő helyben való eltöltésének lehetőségei a népességmegtartás és kismértékű növelése mellett települési identitást is növeli. Törődik minden társadalmi réteg és korosztály igényeivel, elősegíti a hátrányos helyzetűek társadalmi felzárkózását, beilleszkedést. Ezen törekvések területe nem csak Mór városára korlátozódik, járási központként a környező települések fejlődése, lakossága iránt is elkötelezettséggel van.

Gazdasági jövőkép

Erős, stabil, diverzifikált gazdasági ágazatokkal rendelkező és versenyképességét növelni tudó térségi központ külső és külföldi kapcsolatokkal, mely a munkaerő kvalifikálásában is jelentős szerepet játszik. Az autóipari beszállító vállalkozások jó gazdasági alapot teremtenek Móron, de ezek mellett más gazdasági szektorokba tartozó vállalkozások további megjelenése szükséges, a stabil helyi gazdasághoz. Fontos, hogy Mór Önkormányzata a K+F tevékenységekre építő, tudásalapú ágazatokban működő kis- és közepes vállalkozások számára kellően vonzó gazdasági környezetet legyen képes biztosítani, melybe beletartozik a szükséges alap-infrastruktúra megteremtése, a vállalkozásoknak nyújtott közszolgáltatások színvonalának növelése, az elektronikus ügyintézés lehetőségének kiterjesztése is. Mindehhez szükséges a település gazdasági-költségvetési helyzetének, javítása elsősorban azon cél mentén, hogy Mór minél inkább képes legyen beruházásainak saját erőből történő finanszírozására. E mellett természetesen a városnak érdeke az Európai uniós fejlesztési források és a hazai költségvetési támogatások minél nagyobb mértékű kihasználása is.

A gazdasági jövőkép megfogalmazásakor Mór egyik legnagyobb értékét is fontos kiemelni, a szőlőtermesztést és borászati iparágat. Mely nem csak mint termelő iparág, hanem a móri turizmus fontos bázisaként is megjelenik. A történelmi hagyományokat tiszteletben tartó és XXI. századi technológiákat alkalmazó hatékony borászatok, és a hatékony marketing tevékenységek révén komoly turisztikai tényezővé váló borturizmus hosszú távon a gazdaság meghatározó része marad. A turisztikai ágazat erősítése érdekében a táji- és természeti értékek is jobban kihasználásra kerülnek az ökoturizmus megteremtése révén.

Épített- és természeti környezet jövőképe

Az épített és természeti környezet értékeit óvó, ám fenntartható fejlődéssel és fejlesztéssel biztosítja a lakók egészséges, biztonságos kisvárosias és természetközeli élettereit.

Táj- és természetvédelmi szempontból a legfontosabb kihívás a Natura 2000 területek – ezeken belül is kiemelten a Vértes tájvédelmi körzet – védelmének a fenntartása, az értékes állat- és növényvilág és táji együttes megmaradásának biztosítása. Az ökoturizmus fejlesztése révén a természeti értékek fenntartása szükséges és szerves részévé válik Mór fenntartható fejlődésének.

A **zöldfelületi rendszer és a zöldterületek** az emberi épített környezet fontos elemei. A belterület épített elemét tagoló terek és utak menti zöldfolyosók javítják az ott lakók közérzetét, hangulatát, valamint pihenési és rekreációs felületet biztosítanak a közterületeken. A város mikroklimatikus viszonyait javítják, melynek fontos a klímaváltozás kedvezőtlen hatásait tekintve. Ezért ezek fenntartása, bővítése és minőségi fejlesztése a jövőkép fontos eleme.

Az **épített környezet** fenntartható fejlesztése Móron is számos kihívás előtt áll az elkövetkező évtizedekben. A globális folyamatok és problémák kicsiben ugyan, de megjelennek Móron is. A gyorsuló világunk és életvitelünk a műszaki infrastruktúra és e-kommunikáció számára jelent legnagyobb kihívásokat. Erre nyújtanak megoldásokat a SMART CITY (okos vagy intelligens város) modellek, melyek a hatékony és összehangolt megoldások a városirányítás, városgazdálkodás, a

terület- és közlekedésszervezés, az e-ügyintézés területén a fenntarthatóság jegyében a lakosság életszínvonalának emelését és a vállalkozói szféra növekedését célozzák meg megfelelő műszaki infrastruktúra kiépítésével és fejlet infokommunikációs technológiák alkalmazásával.

Az épített környezett fenntartható fejlesztésnek további fontos területe a természeti erőforrások takarékos felhasználása, a megújuló energiaforrások minél szélesebb körű kihasználása, felkészülés a klímaváltozás negatív hatásaira, az épületek CO₂ kibocsájtásának csökkentése és a hatékony hő- és légtechnika alkalmazása. Végeredményként közel nulla energia felhasználású épületek megvalósítása.

Mór városának gazdag és megőrzendő építészeti örökséggel rendelkezik. Ezen belül kiemelkedő a belváros műemléki környezete, melyet a számos önálló műemlék, helyi védett épület és ezek együttese által alkotott utcaképek, településszerkezet tesz egyedivé. További megőrzendő értéke Mórnak a présházak, pincék, melyek szorosan hozzátartoznak a város történelméhez, identitásához.

A jövőkép ezen tényezők összességéből tevődik össze, azaz a település fenntartható fejlődésének olyan módú biztosítása, hogy közben a múlt öröksége megőrzésre kerüljön.

RÉSZCÉLOK

Gazdaság fejlesztése

Diverzifikált gazdasági szerkezet, fejlett KKV-szektor, az innováció-vezérelt gazdaság igényeihez igazodó, helyi munkavállalói bázis

- Versenyképes vállalkozások fejlődésének segítése, infrastrukturális és területi bővítés biztosításával (É-NY ipari park és a Velegi úti ipari zóna területének növelése, lakhatási feltételek javítása, autóipari vállalkozások klaszterének erősítése, borászatok fejlesztésnek elősegítése)

A gazdasági szereplők palettájának szélesítéséhez a helyi kis- és középvállalkozói munkaadók rétege bővítésre, üzleti feltételeik megerősítésre szorulnak, a településen jelentkező hozzáadott érték növelendő. A versenyképes működéshez otthont adó gazdasági területek kapacitásainak bővítése és színvonalának növelése a meglévőekhez kapcsolódó területek beintegrálásával és infrastrukturális fejlesztésével célszerű – e téren a „Móri Észak-nyugati Ipari Park” és a Velegi út mentén elhelyezkedő alulhasznosított és üres területek kerülhetnek a fejlesztés középpontjába.

Ide látogatókat vonzó környezet, magas színvonalú turisztikai szolgáltatások és programok

- Csábító turistacélpont legyen a város, vonzza az aktív turizmus képviselőit
- Borturizmus, a Móri Ezerjő széleskörű népszerűsítése

A település vonzerejének fejlesztéséhez szükséges a településképv javítása, fejlesztése is. Ide tartozik többek között a belvárosban egy többfunkciós városi tér kialakítása, városi zöldfelületek növelése, megújítása. A pincesorok egységes arculatának megőrzése, javítása, az egyes pincesorok közötti fizikai kapcsolat javítása (Hársfa és Ezerjő utca fizikai összekötése, díszburkolattal való ellátása) és a kialakítandó turisztikai útvonalakkal a kapcsolódási pontok megteremtése.

Társadalom, emberi erőforrás

A térségközponti funkció fejlesztése, magas színvonalú közszolgáltatások

- A belváros fejlesztése (Belvárosi Kereskedelmi-és Szolgáltató Központ – EzerjőKert Termelői Piac-és Vásártér, közbiztonság javítása)

A fejlesztések jellemzően két célterületre koncentrálnak. Egyik a belváros, azon belül is a Szent István tér környéke, ahol a legtöbb közintézmény található. Másik a város délkeleti része, ahol a Mór Városi Kórház-Rendelőintézet és a Wekerle Sándor Szabadidőközpont helyezkedik el.

Cél a középületek energiahatékonysági fejlesztése, melybe beletartozik a megújuló energiaforrások minél szélesebb körű kihasználása, az épületek CO² kibocsátásának csökkentése és a hatékony hő- és légtechnika alkalmazása. Végeredményként cél a közel nulla energia felhasználású épületek megvalósítása.

Az előző cél megvalósítást nehezít, mégis a város jövője és helyi identitásának megőrzése szempontjából fontos az épített örökség értékeinek hasznosítása, megóvása. Az intézmények fejlesztése során örökségvédelmi szempontból értékes épület esetében meg kell őrizni a védendő értékeket. Illetve nem védett épületek esetében is figyelemmel kell lenni a környező védett épületekre, különösen Mór belvárosának műemléki környezetét érintően.

Épített és természeti környezet

Fejlett helyi és térségi közlekedési infrastruktúra

- Fontos ipari centrumokkal való korszerű közúti összeköttetés biztosítása
- Helyi közlekedés és parkolás kulturált megoldása

A településfejlesztési koncepció több szempontból is megfogalmaz településhálózattal összefüggő célokat. Mór város térségi kapcsolatainak fejlesztése és a közlekedés negatív hatásainak a mérséklése érdekében a települést érintő országos úthálózat fejlesztendő.

A térségi közlekedés legfontosabb eleme a 81. sz. főút. Az út fejlesztésével kapcsolatos célok két fő területet érintenek. Egyik cél a térségi elérhetőségek és -kapcsolatok javítása az út négy-sávosításával. Mór számára a térségi elhelyezkedése és pozíciója szempontjából ez elsősorban Székesfehérvár felé lenne kedvező, de az országos közlekedésfejlesztés szempontjából Győr irányába is indokolt. Másik cél Mór beépített területeinek tehermentesítése a főút forgalmától és kedvezőtlen környezeti hatásaitól. A város szempontjából a hosszú távú és legkedvezőbb megoldás a belterületet teljesen elkerülő szakasz kiépítése. Rövid- és középtávú cél a 81. sz. főút jelenlegi, 2x1 sávos kapacitás megtartása mellett a közlekedésbiztonság növelése (pl. csomópontok átépítése) és a közlekedésből származó környezeti hatások beépített területekre gyakorolt negatív hatásának enyhítése. Ezen belül is a legfontosabb a 81. sz. főút – Deák Ferenc utca külön szintű csomópontjának átépítése, mivel az alacsony nyílásmagasságú híd korlátozza a magas felépítményű teherforgalom áthaladást és felesleges terhelést okoznak a város más útjain.

A 8127. j. összekötő út Tatabánya összekötését biztosítja a 8-as és az M7 gyorsforgalmi úttal. A forgalom jelentős problémákat okoz a városon belül ezért cél az út teljes belterületet elkerülő szakaszának kiépítése.

Ezek mellett természetesen a gépjármű közlekedés meglévő problémáira is megoldás szükséges. Ez elsősorban a belvárosban jelentkező parkolási problémák, melyre a parkolóhelyek bővítése és mélygarázs építése jelenthet megoldást.

Tradíciókon alapuló közösségi élet, az épített környezet fenntartható fejlesztése

- Rendelkezzen olyan rendezési tervvel, amely hosszú távon biztosítja a hagyományok őrzése mellett a modern élet igényeinek megfelelő építészetet

▪ Építészet és városüzemeltetés harmóniája

Mór a természeti környezetével harmóniában fejlődő, élhető kisváros, emiatt a város fejlődését a jövő generációi iránti nagyfokú felelősségérzettel szükséges megtervezni. A városias életkörülmények lehetőséget adnak a fenntartható fejlődéshez, új foglalkoztatási lehetőségekkel, fenntartható városi közlekedéssel, megújuló energiák alkalmazásával javítható az életminőség, és mérsékelhető a klímaváltozásért felelős üvegházhatású gázok és egyéb légszennyező anyagok kibocsátása.

A lakásépítések és a lakosság számának növekedése, a település városkép formáló folyamatának fontos eleme, melynek következménye általában a környezetre gyakorolt terhelések megnövekedése és az infrastrukturális kiépítettség iránti fokozott igény.

Mór kisvárosi arculatának fő alapját az országos és helyi védett épületek alkotják, melyet kiegészítenek a hagyományosan kialakult épülettömeget, anyaghasználatot és homlokzati megjelenést alkalmazó épületek. Mór kisvárosi, egyedi hangulatának további fontos eleme a történelmileg kialakult településszerkezet is. Központja a Köztársaság tér – Szent István tér – Kapucinus tér – Erzsébet tér együttese. Ez a terület és a környező épületek adják Mór kisvárosi arculatának fő vizuális megjelenését. Ezek a közterületek és az itt lévő középületek a közösségi élet fő színhelyei, a város egyéniségének meghatározó elemei.

A város építészeti hagyományai jól tükrözik a település fejlődéstörténetét, lenyomatot adnak a lakók korábbi és jelenlegi életstílusáról. A kisvárosias környezet megtartásakor törekedni kell az örökségmegővásra, de fel kell ismerni az adott hely által kínált lehetőségeket. A település életében kitüntetett szerepe van a Szent István térnek, mely településtörténetét tekintve vásártérként került kialakításra és a település polgári, vallási és gazdasági közösségi életének egyaránt a központjává vált. Ma már a pihenés, a rekreáció színtere a jelentős zöldfelületű, parkosított tér, és a kereskedelmi, szolgáltató gazdasági funkciók a tér környezetében lévő épületekbe találhatóak meg.

A város értékeihez és kiemelt területei közé tartoznak a belterület keleti részén elhelyezkedő préházak, pincék és a város határában lévő szőlőterületek, melyek megőrzése az épített környezett fenntartható fejlesztésnek fontos része.

Az épített környezett fejlesztését célzó intézkedési területek:

- A használaton kívüli ingatlanok funkcióval való megtöltése. Hasznosításként szóba jöhet a városban letelepedni kívánók számára lakásként kialakítása, vagy valamely közintézmény, közfunkció számára átalakítása.
- A városi utcakép fejlesztése, a közterületek minőségi fejlesztésével (zöldfelületek, növelése, utcabútorok kihelyezése, frekvenciált területek díszburkolattal való ellátása, a vizuálisan zavaró közművek átépítése, kiváltása)
- Mór esetében a város fejlődésének egyik eleme a népességszám növelése. Ennek érdekében új építési telkek kialakítása és közművesítése is szükséges. A lakóterületek bővítése ütemezetten történhet a megjelenő kereslet és a kapcsolódó közszolgáltatások biztosíthatóságának mértékében.

2.2 A hosszú távú célok megvalósítása során tervezett változások hatásai

2.2.1 A tervezett változások hatásai a régészeti örökségre

Lásd a II. Régészeti örökségvédelem fejezetben.

2.2.2 A tervezett változások hatásai a történeti településre, település- és tájszerkezetre

Jövőkép és átfogó célok

A megfogalmazott jövőkép fontos eleme a táji- és az épített környezet értékeinek a megőrzése. A koncepcióban lefektetett célok nem jelentenek a belváros műemléki környezetét és a történeti településszerkezetet károsan befolyásoló beavatkozásokat. A koncepció általános céljai figyelembe veszik a természeti és táji hatásokat, azok erőteljesebb változtatását nem veszik számításba.

Részcélok

Történeti településmagot érintő hatások

A belváros műemléki környezetét befolyásoló célok a térségközponti szerepből adódó intézmény- és szolgáltatásfejlesztés, valamint a turisztikai szolgáltatások háttér infrastruktúrájának fejlesztése. Ezen célok megvalósításának fontos alapja a belváros örökségi szempontból értékes épületállománya. Ezért a fejlesztések megvalósítása során a műemlékek és helyi védett építmények védelemének kiemelt szerepe van. A jelen és a jövőkor feladatainak és kihívásainak (energiahatékonyság, okos város, fenntarthatóság) úgy kell megfelelni, hogy közben Mór épített öröksége ne sérüljön. A célok ezen elvek mentén való megvalósítás során nem várhatóak a történeti településszerkezetet károsan befolyásoló beavatkozások.

Településszerkezetet érintő hatások

A településszerkezetet befolyásoló célok közül elsősorban a távlati térségi közlekedésfejlesztés elemei említhetők meg. A 81. sz. főút és a 8127. j. összekötő út várost elkerülő szakaszainak a kiépítése. A belterületi átmenő forgalom megszűnésével a lakott területeken és így a belváros műemléki környezet területén is jelentősen csökkennének a közlekedésből származó negatív környezeti hatások. Az épített környezet megóvása, gazdaságosabban és hatékonyabban biztosítható. A forgalom csökkenés hatására lehetőség nyílik a közterületi közlekedési felületek használati rendjének átalakításra, a gyalogos és kerékpáros közlekedés számára nagyobb felületek biztosíthatóak. De ezek a hatások a meglévő településszerkezetet jelentősen nem befolyásolják.

Tájszerkezetet érintő hatások

A koncepció által megfogalmazott célok figyelembe veszik a természeti és táji hatásokat, azok erőteljesebb változtatását nem veszik számításba. Itt mindössze az aktív (halász-, vadász-, lovas-, „bakancsos”-) turizmus fejlesztése említhető meg, mely kapcsán érdemi beavatkozással nem kell számolni. A látóhelyi tavak fejlesztése, a kerékpárút-hálózat fejlesztése és a túraútvonalak fejlesztése olyan beavatkozások, melyek negatív hatást nem jelentenek. Sőt a táji-, természeti értékekre alapuló turizmus fejlődése segítheti a meglévő értékek megőrzését és fenntartható fejlesztést.

2.2.3 A tervezett változások hatásai települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

Műemlékek megújulásának és fenntarthatóságának gazdasági esélyei Az erős városkarakter számos gazdasági előny forrása is, erősíti a lakosság identitástudatát, kötődését, növeli a turisztikai vonzást, a vállalkozások imázsát erősítheti, így közvetve jelentős gazdasági potenciált képez.

Az értékvédelem gazdasági alapjait ennek megfelelően szükséges újragondolni és megteremteni. A szükséges alapok létrehozásához állami és európai pályázati forrásokat egyaránt fel kell használni. A magánszektor a hosszabb távú előnyök tudatosítása mellett érdekeltté kell tenni és be kell vonni az értékek hasznosításába, felújításába. A védett értékek védelmét és megfelelően gazdaságos hasznosításának lehetőségeit egyidejűleg kell biztosítani.

3 AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV

3.1 Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

Értékvédelem megőrzésére szolgáló dokumentumokban javasolt irányelvek:

- Az illeszkedést szolgáló előírások kidolgozása- kisvárosi léptékű utcai légtérarányok megtartása (az egyedileg nem védett épületek, házsorok esetében együttesen képesek biztosítani az új beépítések illeszkedését a történeti beépítéshez)
- A védett építészeti értékek, műemlékek megóvása érdekében teljes közmű- és burkolati rekonstrukció javasolt
- Ha egy utcaszakaszon kevés vagy nincs egyedileg védett épület, akkor is az eredeti beépítés változatossága, a párkányok, tetőgerincek telkenkénti lépcsőzése, finom eltérései az illeszkedés megkövetelésével tovább éltethetők.
- Az emeletes épületek építését lehetővé tevő előírt határértékek kihasználását pedig csak az utcaképi adottságok miatt indokolt helyeken kellene megengedni.
- a telkek beépítési intenzitásának korlátozása, a létesíthető lakásszámkorlátozása, a telek összevonásának tilalma alkalmazható az eredeti földszintes településkarakter továbbéltetése érdekében
- Látványterv bemutatása szükséges a beépítéssel, homlokzatképzéssel az eredeti telkenkénti tagozódás bemutatásával az utcaképben

3.2 Önkormányzati feladatok

Az Önkormányzatnak több területen is jelentős feladata van az örökségi értékek megóvásában, védelmében.

Irányítás, szabályozás

- Az elvégzendő értékvizsgálatok alapján a szabályozási feladat elsősorban a területi védettség új kereteinek kialakítása és megerősítése, emellett mind a területi, mind a helyi védettség rendszerének megerősítése. A Településképi Arculati Kézikönyv és településképi rendelet elkészítése, rendszeres felülvizsgálata.
- Kutató-feltáró és dokumentáló tevékenység biztosítása: Az Önkormányzatnak intézményrendszerében műemléki kutatói feladatellátást szükséges biztosítani, mely a szükséges értékvizsgálatok elkészítésére, a nyilvántartás folyamatos, naprakész vezetésére, az értékvizsgálatok kiegészítéseire, a helyszíni megfigyelésekre, a döntéshozatal szakmai támogatására, a jelentős eredmények publikálására kell, hogy kiterjedjen.
- A részletes adatgyűjtéssel létrehozott adattár és értékvizsgálatok, a védett építmények megőrzendő illetve kutatások alapján helyreállítandó értékeinek pontos meghatározása alapozza meg a városi hatóság, a főépítész illetve az önkormányzati bizottság szakszerű döntéseit.

Tájékoztatás

- A védett építészeti örökségre vonatkozóan összegyűlt tudásanyagot közérthető, szemléletes, jól áttekinthető, hivatkozásokkal és kultúrtörténeti utalásokkal ellátott formában közzétéve az értékek olyan fokú ismerete érhető el mind a település lakóinak körében, mind országos szinten, mely az értékvédelmet elemi módon segítheti elő.
- A hatályos helyi védelemről szóló rendelet előírása a védett értékek táblával való megjelölése. Az eddig nem érvényesülő előírás nyomán olyan táblák kihelyezése lenne célszerű, melyek az

értékre vonatkozó alapvető információkat is ismertetik. Ilyen típusú táblák a városlakók azonosságtudatát, helyismeretét jelentősen elősegíthetik.

Ösztönzés, anyagi támogatás

- Felújítási támogatás: A védett terület illetve egyedileg védett épületek műemléki értékeit támogatással indokolt elősegítenie az Önkormányzatnak. Célszerű egy több évre terjedő támogatási tervet kidolgozni az épületek állapotfelmérése, a beavatkozások sürgőssége alapján, meghatározni az épületállományon elvégzendő felújítási-karbantartási munkák prioritási sorrendjét, és értesíteni az érintett tulajdonosokat a várható támogatási ütemezésről, a hozzájárulás mértékéről. Biztosítani kell a veszélyelhárító, állagmegóvó beavatkozások elvégzésének lehetőségét. A költségek jelentős mérséklését teszi lehetővé a folyamatos karbantartás. Az épülettulajdonosok figyelmét ennek fontosságára tájékoztatással szükséges felhívni.
- Felújítási forgóalap: Az egy összegű vissza nem térítendő támogatások mellett fontos szerepet játszhat a számos helyen bevált kedvezményes, általában kamatmentes kölcsön, mely a támogatási juttatásokat egészítheti ki az egyes munkák hatékony finanszírozása érdekében. A forgóalpból a kölcsönök visszaérkezésének ütemében újabb kölcsönök adhatók ki, a támogatást a kamatmentesség jelenti. A felújítási forgóalapok bevezetése természetéből eredően a karbantartás gyakorlatát tudja elterjeszteni, hiszen a tervezett évi ráfordítások kialakítására vezeti rá, ehhez segíti hozzá a tulajdonosokat.
- Nem anyagi jellegű ösztönzés: Az anyagi támogatások mellett lényeges az épített értékek megőrzésében, illetve a műemléki környezethez illő minőségű épületek megalkotásáért tevékenyen szerepet vállaló lakosokat rendszeres nem anyagi jellegű elismerésben, műemlékekért, épített környezetért kiadott díjakkal, kitüntetésekkel is elismerni. Ezáltal eredményesen lehet felhívni a figyelmet ezen épületekre, az ilyen tevékenység társadalmi jelentőségére, fontosságára. Ilyen elismerésre adhat elsődleges alkalmat egy-egy épület, homlokzat vagy épületrész, pl. kapu, ablakok példászerű felújítása, veszélyeztetett épületek megmentése, magas színvonalú építészeti alkotás létrehozása.

4 FORRÁSJEGYZÉK

- [1] Mór Örökségvédelmi Hatástanulmány (Virányi Építész Stúdió Kft., Archeosztráda Kft., 2006.)
- [2] Magyarország műemlékjegyzéke – Fejér Megye (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, 2008.)
- [3] 12/1999. (VIII. 18.) NKÖM rendelet egyes műemlékek védetté nyilvánításáról, illetőleg műemléki védettség megszüntetéséről
- [4] 32/2005. (XII. 22.) NKÖM rendelet egyes ingatlanok műemlékké nyilvánításáról, illetve műemléki védettségének megszüntetéséről
- [5] fortepan.hu
- [6] <http://mapire.eu/hu/>
- [7] minalunk.hu/mor
- [8] hungaricana.hu
- [9] mor.hu
- [10] http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/nemetek/mor/a_mori_nemetseg_tortenete_es_elete/pages/004_a_nemetek_betelepedese.htm

II. RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGVÉDELEM

1 A TANULMÁNY TÁRGYA

Mór Városi Önkormányzat a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendeletére hivatkozással döntött a Településfejlesztési Konceptió elkészítéséről. Az önkormányzat a tervezési munkák elvégzésére az Értékterv Mérnöki Szolgáltató és Tanácsadó Kft.-t bízta a meg.

Mivel a város teljes közigazgatási területére vonatkozóan legutóbb 2006-ban – vagyis több mint 10 éve – készült örökségvédelmi hatástanulmány, ezért a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi XLIV. tv. 85/A. § (1) értelmében a településrendezési eszközök módosításához új örökségvédelmi hatástanulmány készítése szükséges.

Örökségvédelmi hatástanulmány készítését indokolja továbbá, hogy az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. tv. 7. § (1) bekezdése értelmében, a településfejlesztés és a településrendezés során a kulturális örökségük sokféleségének és gazdagságának megőrzését, valamint a régészeti örökség védelmét, felújításának és továbbfejlesztésének lehetőségét figyelembe kell venni.

Másrészt a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet 58. § (7) alapján a hatóság döntéséhez döntéselőkészítő örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő.

A jelen tanulmány részeit és egészét a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. alapján szerzői jogvédelem illeti meg. A tanulmány sokszorosítása, átdolgozása vagy a szerződésben rögzített céltól eltérő felhasználása csak a szerző előzetes írásbeli hozzájárulásával történhet. A tanulmányból való idézés, arra való hivatkozás csak a forrás pontos megjelölésével jogszerű. A szerzői jog megsértése büntetőjogi és kártérítési következményekkel járhat. A vagyoni jogok kizárólagos jogosultja annak készítője. A tanulmányt annak megrendelője csak a szerződésben meghatározott célra jogosult felhasználni.

Ugyancsak lényeges kiemelni, hogy a hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült, ezért a jövőben ismertté váló új adatok a hatásvizsgálat eredményeinek és következtetéseinek felülvizsgálatát tehetik szükségessé.

2 VIZSGÁLAT

2.1 Történeti leírás és régészeti örökség

Történeti leírás

Mór a Dunántúlon, Fejér megyében, a Bakonyt a Vértes hegységtől elválasztó Móri-árokban fekszik. Ez észak-nyugat délkeleti irányú dombsorokkal övezett termékeny síkság az őskortól kezdve településre kiválóan alkalmas területnek számított, a római kortól kezdődően pedig fontos északnyugat-délkelet irányú útvonal haladt erre: a Gorsiumot (Tácot) Brigetioval (Ószőny) és Arrabonával (Győr) összekötő út. Ennek az útnak a vonala – ha nem is ugyanazon a nyomon – a török időkben fontos hadiút volt és mint fő közlekedési út a történeti idők óta a mai napig jelentősen meghatározta a település fejlődését. A terület gazdagságát jelzi az is, hogy a jelenlegi közigazgatási határon belül a középkorban több mára elpusztult vagy a város részévé vált kisebb település létezhetett: Mór, Árki, Dobos, Tímár, Tőrös, Vaja, valamint talán itt keresendők az oklevelek által Szold és Oroszi.

Mór (első írott alakjában 'villa Mour') nevének eredete bizonytalan. Az egyik elképzelés szerint a latin Maurus név fordításából származik, amely boldog Mór pannonhalmi bencés szerzetessel, későbbi pécsi püspök nevéből eredeztethető, aki több alkalommal megfordult itt. Másik elmélet szerint a XV. században jelentős közigazgatási tisztségeket betöltő Móri család nevéből származik a Mór név. A romantikus elképzelésekkel szemben sokkal valószínűbb, hogy a természeti-földrajzi környezetre utaló, germán eredetű 'moor' (= vizenyős, mocsaras terület) kifejezésre vezethető vissza Mór nevének eredete.

Mór első írásos említése Szent László 1080 körül kelt oklevelében olvasható, amelyben a király 'villa Mour'-t az egri püspökségnek adományozta. Ezt az adományt később 1261-ben IV. Béla, majd 1271-ben V. István király újabb okiratban is megerősített. 1333-ban a veszprémi tizedregisztrációjában szerepel. 1403-ban Zsigmond király a budai kereskedőket és kézműveseket mentesítette Moor, Óndód és Igar királyi vámszedőhelyek vámfizetési kötelezettsége alól. Mór története a XIII. századtól szorosan összekapcsolódott a csókakői vár történetével, amely a török foglалás végéig Fejér vármegye északkeleti részének legjelentősebb erőssége volt. 1430-ban csókakői várbirtokot és a hozzá tartozó részeket (Váralya, Moor, Vajai, Tímár, Nagyveleg, Curgó, Igar, Csákberény, Zámoly, Pátka, mindkét Sárkány, Dinnyésnád, Kánkútja, Szenttamáségyház, Isztimér, Apostol és Fornaszentmiklós falvakat) a király hű emberének, Rozgonyi István temesi főispánnak adományozta hálából a török elleni csatában tanúsított bátorságáért és a király életének megmentéséért. 1439-ben az adományozást I. Habsburg Albert király is megerősítette

A Rozgonyi család kihalását követően a várbirtok a Kanizsai családhoz, majd 1534-ben a Kanizsai Orsolyával kötött házassága révén Nádasdy Tamáshoz került. A mohácsi vést követően kialakult belső hatalmi viszályok során Csókakőt többen maguknak akarták, amely perek sora a vár 1543-as török általi elesésével ért véget.

A hódoltság során Mór is részben elnéptelenedett. Ez idő tájt a Móron át vezető Fehérvár – Győr úton súlyos megpróbáltatásokat jelentettek a nagyobb hadak vonulása. Egy 1521-ben készült összeírás szerint 22 egésztelkes, 10 féltelkes jobbágy mellett 17 libertinus, vagyis szabados lakott itt. A török hódoltságot követően azonban mindössze 7 házról van adatunk. Salm Eckhard császári tábornok 1556-ban rövid időre Csókakőt visszafoglalta, miközben Nádasdy Ferenc, a „Fekete Bég” birtokai feletti jogát fenntartva többször sikeres rajtaütést mért a törökre. 1601-ben Fehérvár visszavételével és az 1606-os szitvatoroki békét követően a település lassú fejlődésnek indult. 1635-ben már nyolc portában közel negyven család került összeírásra. Nádasdy Ferenc országbíró 1671-ben összeesküvés vádjával Bécsben lefejezték. Birtokaikat - Csókakőt és a hozzá tartozó falvakat is beleértve – a kincstár lefoglalta és zálogba Széchenyi György kalocsai érseknek adta. Az ekkor készült felmérés Mórról ezt írja:

„...azelőtt 35 lakott ház volt benne, most nincs több ötnél, szőlejük elpusztult...” 1683-ban a Bécs ellen vonuló török had részben a móri völgyön keresztül haladt, amely újabb pusztulást hozott. A keresztény hadak 1686-ban Buda ostromát követően Csókakőt is visszavették. A vár ezt követően már elveszítette stratégiai szerepét.

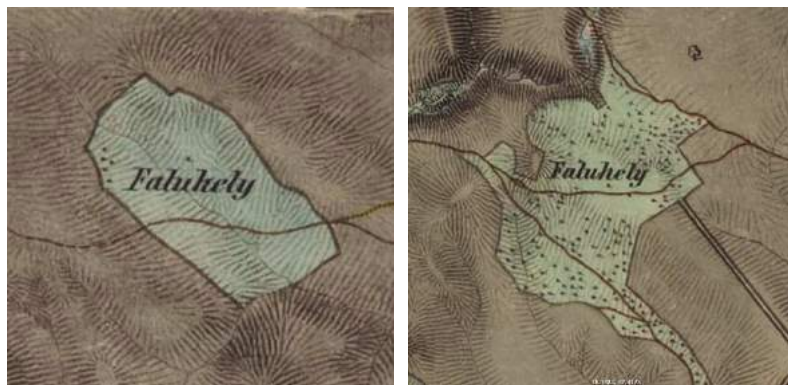
Hochburg János a csókakői várúr nevéhez fűződik az új telepesek behívása. Az első betelepülők 1698-ban Magyaróvár, Burgenland és Bajorország területéről érkeztek, aminek következtében a XVIII. században elkülönült a német és a magyar Mór, amely nemcsak nyelvi, hanem vallási alapon is markánsan jelentkezett: az itt élő magyar családok a református, míg a német ajkú telepesek a katolikus hitet követték.

A mai mór közigazgatási területén található, egykor önálló települések története:

Árki: A bakonybéli apátság 1086. évi birtokösszeírásának hamis toldaléka szerint az apátságnak a falubeliekkel közösen bírt szántója és szőlői voltak itt. Templomának papja 1333-ban és 1334-ben 40-40 kisdénár pápai tizedet fizetett. A késő középkorban a csókakői várhoz tartozott. 1660-ban már a pusztai faluhelyek között írták össze. A középkori falu a régészeti leletek tanúsága szerint a mai Árkipusztai alatt volt (valószínűleg a 68347. azonosító számú lelőhely).

Dobos: Az 1193-ban Szold határosaként feltűnő falu 1269-re két részre oszlott: Feldoboson hercegi lovászok, Aldoboson pedig hírvívó csószók, szolgagyőri várnépek és hercegi harcoló népek laktak. Nevét arról kaphatta, hogy a csószók dobolással jelezték a híreket. 1269-ben a király a Csák nemzetségnek adta. 1333-ban az egyházas helyek között szerepel. 1660-ban a csókakői várhoz tartozó pusztát a móriak használták. 1864-ben Dobospusztán az erdőben még láthatók voltak templomának maradványai. Felsődobospusztán állítólag Árpád-kori földvár is volt.

Tímár: Az először 1193-ban feltűnő faluban királyi — tímárok, tárnokok — és királynéi szolgálónépek laktak, 1187 előtt egy részét a fehérvári keresztetek kapták. Később részben köznemeseké, részben a Csák nemzetségé, illetve a csókakői vár tartozéka volt. Plébániatemplomát a Boldogságos Szűz tiszteletére szentelték. A török uralom alatt elpusztult falu Tímárpusztán, a mai Faluhely-dűlőben feküdt. Ugyanitt a Templom-dombon láthatók egyházának maradványai (valószínűleg a 68347. azonosító számú lelőhely).

A török hódoltság alatt elpusztult falvak helyeinek jelölése Mór határában az 1853-ban készült a II. katonai felmérés térképlapjain

Tőrös: Magyar névadással pusztai személynévből keletkezett neve arra utal, hogy 1437-ből származó kései első említése ellenére már az Árpád-korban létrejött. 1466-ban a szomszédos falu alapján, más

néven Tárnokföldének nevezték. A török kor végére elnéptelenedett falu emlékét Tőröspusztá és több helynév őrzi a határ déli részén. Az 1860-as években még látni lehetett templomának maradványait. Régészeti nyomainak megkeresése további kutatást igényel.

Vaja: Az 1228-tól szereplő falu neve hasonlóképpen pusztá személynévi eredetű. A Csák nemzetség birtoka volt, 1330-ban a király elcserélte velük, és a csókakői váruradalomhoz csatolta. A középkorban végig ehhez tartozott. 1660-ban már a pusztá faluhelyek között írták össze. Régészeti maradványai a mai Vajal környékén rejtőzködnek.

Szold: Az Árpád-kori településen a királyné, Fehérvár és Szolgagyőr királyi vár népei laktak. A királyné, majd a király eladományozta saját részét. Az 1193 és 1232. évi határjárás szerint Dobos, Tímár és Sárkány szomszédja volt, tehát valahol a mai móri határ északnyugati részén feküdt. 1275 után már nem fordul elő, vagy még az Árpád-kor végén elnéptelenedett vagy megváltozott a neve, aminek az emléke is eltűnt.

Oroszi: Az 1232–1336 között előforduló falu nevét első lakosainak nemzetiségéről kapta, 1232-ben királyi szakácsok laktak itt. Sold, Tófalú és Dobos határosa volt, tehát a mai határ északnyugati részében feküdt. Emlékét nem őrizte meg helynév. Régészeti maradványait sem ismerjük.

Régészeti örökség

Mór területe a múlt számos szakaszában lakott volt, ezért a város határából több jelentős régészeti emlék ismert. A XIX. század közepétől számos régészeti lelet került napvilágra, amelyek egy része ugyan elkallódott, de a Magyar Nemzeti Múzeum, majd a XIX. század végétől a székesfehérvári István Király Múzeum ugyancsak jelentős gyűjteményt tart számon innen. Az 1950-es évektől kezdve pedig több leletmentő feltárássra került sor a város területén. Ugyanakkor ezek többnyire a település beépített belterületén, illetve külterületen főként mezőgazdasági művelés alatt álló ingatlanokon lokalizálhatók. A jelenlegi település sűrűn elhelyezkedő, erősen beépített telkei valamint a nem szántott mezőgazdasági területek, legelők, kaszálók ugyancsak nem kedveznek a régészeti kutatás lehetőségének.

Az ország régészeti értékeinek számbavételére vállalkozó Magyarország Régészeti Topográfiája sorozat Mór vonatkozásában még nem készült el, vagyis a terület szisztematikus terepbejárásra, átfogó régészeti kutatására eddig nem került sor. A település régészeti örökségének felmérését és értékelését illetően egyrészt a korábban véletlenszerűen előkerült leletek adataira, másrészt a 2006-ban az Archeosztráda Kft. által készített, Torma István nevével jelzett örökségvédelmi hatástanulmányt megalapozó állapotfelmérő helyszíni bejárás megfigyeléseire támaszkodhatunk. Ebből adódóan a jelen hatáselemzés elsődlegesen a korábbi hatástanulmányban és a Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság Nyilvántartási Hatósági Osztályának lelőhelynyilvántartásában szereplő adatokat felhasználva készült. Meg kell ugyanakkor említeni, hogy Mór város Helyi Építészeti Szabályzatához a Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft. 2003-ban örökségvédelmi hatástanulmányt készített, amelyben elsősorban Erdős Ferenc 2002-ben megjelent Mór története című könyvére támaszkodva alapos áttekintést adtak a város középkori és törökkori történetéről.

A jelen tanulmány előzményeként utalni kell arra, hogy Mór határában a 2006-ban készült örökségvédelmi hatástanulmány összeállításakor még csak 35 ismert régészeti lelőhely volt, amelyek száma azóta 59-re növekedett. A jelen hatástanulmány készítése során a már nyilvántartott régészeti lelőhelyeken túl egy új lelőhely vált ismertté (Mór – Aranyhegy, térképen 1. számmal jelölve). A korai kutatástörténeti adatok, a közigazgatási terület nagysága és a kedvező földrajzi adottságok miatt azonban a jövőben még további új lelőhelyek előkerülésével kell számolni.

Kor	Jelleg
Őskor általában	telepnyomok, szórvány
Újkőkör (dunántúli vonaldíszes kerámia)	telepnyomok
Rézkor (badeni kultúra)	telepnyom
Bronzkor általában	telepnyomok
Késő bronzkor általában	telepnyomok, szórvány
Késő bronzkor (urnamezős kultúra)	telepnyomok, földvár, temetkezés
Kora vaskor	telepnyom
Késő vaskor (kelta)	telepnyomok, temetkezés
Római kor	telepnyomok, villák, temetkezések, szarkofág, sírkövek, éremleletek
Népvándorlás kor (avar kor)	telepnyomok, temetkezések
Honfoglalás kor – kora Árpád-kor	temetkezés, szórvány
Árpád-kor	telepnyomok, földvár?
Árpád-kor – késő középkor – kora újkor	falvak, templomok
Kora újkor (16. század)	éremlelet

A Mór közigazgatási területén található régészeti lelőhelyek típusai jellegük szerint

2.2 Védett régészeti lelőhelyek

A vizsgált területen a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 7. § 45. pontja, továbbá a 11-17 § szerint meghatározott, miniszteri rendelettel kiemelt vagy fokozott módon védetté nyilvánított történelmi és kulturális jelentőségű régészeti lelőhely nem található.

2.3 Nyilvántartott és ismert régészeti lelőhelyek

A régészeti lelőhelyekről a Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság Nyilvántartási Hatósági Osztálya vezet közhiteles nyilvántartást. A jelen tanulmány a 2017 június 6-án rendelkezésre bocsátott adatszolgáltatás alapján készült.

Általános szabályként meg kell azonban jegyezni, hogy a régészeti lelőhelyek pontos kiterjedése pusztán felszíni vizsgálatokkal (pl. terepbejárás) csak hozzávetőlegesen állapítható meg, továbbá a felszíni lokalizációt erőteljesen korlátozó tényezők (pl. vegetáció, beépítés, elfedés, stb.) miatt a régészeti érintettség meghatározásánál gyakran csak a korábbi, vegetáció-mentes időszakban végzett megfigyelésekre támaszkodhattunk. Fontos továbbá kiemelni, hogy a régészeti lelőhelyek helyzete és kiterjedése a jövőbeni régészeti kutatások eredményei alapján módosulhat.

AZONSÍTÓ	LELŐHELYSZÁM	NÉV	HRSZ	YKOOR	XKORR
21677	1	Kecskehegy	5853/2, 5855/1, 5855/2, 5856/2, 5857/2, 5858, 5859	587655	225598
21678	2	Akasztódomb	029/25, 029/26, 029/27, 029/28, 029/29, 029/30, 029/31, 029/32, 029/33, 029/34, 029/35, 029/36, 029/37, 029/38, 027/43, 041, 068, 069/1, 072	587886	223163
22142	3	Szénbánya	0243/4	589370	229635
38660	4	Hatvanhármás	01015/2, 01017/8	583508	223694
38661	5	Tizenhatos	01010/1	583200	223175
39132	6	Róm.kat.templom	7, 9, 8, 10	586583	225797
57734	9	Sóderbánya	0380, 0383/2, 0384, 0385/4	586692	228415
68295	10	Kecske-hegy Észak	5585, 5586, 5587	587782	225762
68309	11	Tímár, Faluhely (észak)	0930/45, 0920, 0930/34, 0930/35, 0932, 0911, 0912, 0913, 0918, 0921, 0904	581625	225677
68315	12	Tímár, Faluhely (felső)	0930/45	581681	225905
68321	13	Tímár, Faluhely (alsó)	0920	582150	225341
68327	14	Korona-hegy alja (észak)	0432/5	586199	230687
68341	15	Árkipusztai-ér (nyugat)	0403	587285	230055
68347	16	Árkipusztai-ér (kelet)	0410, 0327, 0288, 0320, 0290/7, 0316/4, 0290/3, 0408, 0409, 0407, 0290/5, 0317, 0318	587386	230030
68361	19	Által-éri közötti hídtól ÉNy-ra	0412/2, 0317, 0313, 0412/1, 0142, 0144/1, 0143, 0412/4, 0141, 0135, 0413, 0414, 6343, 6342, 6340, 6341, 6335, 6334/2, 6334/1, 6336/1, 6336/2, 6336/3, 6337, 6338, 6339, 6323, 6301/4, 6301/1, 0412/3, 0412/5	587459	230376
68371	21	Árkipusztai- hegy alja, műút mellett	0285	587660	229872
68373	22	Árkipusztá, templom környéke	0282, 0281/1, 0281/2, 0281/3, 0281/4, 0281/6, 0322, 0283/3, 0283/5, 0283/6, 0278	587749	229142
68455	23	Meggyes alja	0331, 1047, 1048, 1049, 1050, 1051, 1052, 1053, 1054, 1055, 1056, 1057, 1058, 1059, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1066, 1067, 1068, 1069, 1071, 1072, 1073, 1074, 1084, 1085/1, 1085/2, 1085/3, 1086, 1087, 1088, 1089, 1090, 1091, 1092, 1093, 1094, 1095, 1096, 1097, 1099, 1100, 1101, 1102, 1103, 4017, 4018, 4019, 4020, 4021, 4022, 4023, 942/10, 942/11, 942/5, 942/8, 942/9, 943, 944, 945, 946, 947	587551	227365
68469	24	Vámi út átjáró (nyugat)	0329/5, 0329/1, 0328/1, 0328/2, 1158, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165, 1166, 0327, 0322, 0325, 0221/1, 0220/2, 0219	587787	227513
68489	26	Által-ér mellett, Hobbi	0316/3	587677	230227

		kert			
68493	27	Török sánc	0176/8, 0177, 0179, 0181, 0183	589608	226963
68503	28	Volt katonai terület	0130/1	588201	225841
68509	29	Kóhalmi-dűlő (felső)	0139, 0136/1, 0133	589169	224889
68511	30	Kóhalmi-dűlő (alsó)	0133	589030	224380
68515	31	Nagy-forráskúti-dűlő (FELSŐ)	0110	588621	224263
68519	32	Nagy-forráskúti-dűlő (ALSÓ)	0108/3	588867	224232
68523	33	Nyugati országúti-dűlő	069/2, 069/3	587534	223610
68529	35	Kórház	4262/5, 4262/6, 4261/1	587341	225410
74131	36	Szúnyog-hegy	0229, 0228/4, 0230, 033, 034/12, 034/5, 034/4, 034/3, 034/2, 034/11, 034/14, 034/13, 01091/1, 032/8, 032/10, 032/9, 032/11, 032/20, 032/12, 032/13, 032/14, 032/15, 032/16, 032/17, 032/18, 032/19, 032/21	588093	222144
74133	37	Sárréti-keleti-hosszú-dűlő	029/41, 029/35, 029/34, 029/37, 029/38, 029/39, 029/36, 029/40, 029/33, 029/31, 029/32, 029/30	587689	222792
74135	38	Sárréti-nyugati-hosszú-dűlő	01085, 01084, 01083/2	586319	223602
74137	39	Hetvenhármás-dűlő	01059/2, 01059/1	585589	223913
74139	40	Büdöstói-föld	01048/12, 01048/9, 01048/10	585374	224165
74141	41	Tímár-pusztá I.	0978/1, 0947/38, 0941/6, 0947/37, 0947/3, 0947/36, 0946, 0947/34, 0947/35	583471	226003
74143	42	Tímár-pusztá II.	0941/6, 0941/11, 0941/10, 0941/8, 0941/12, 0941/13, 0941/15, 0941/14, 0941/17, 0941/16, 0941/20, 0941/19, 0941/18, 0941/21, 0941/22, 0941/23, 0941/24, 0941/39, 0941/35, 0941/34, 0941/31, 0941/30, 0941/33, 0941/32, 0941/26, 0941/25, 0941/29, 0941/28, 0941/27, 0947/32, 0947/30, 0947/28, 0947/29, 0947/31, 0947/26, 0947/27, 0947/25, 0947/22, 0947/23, 0947/24, 0947/19, 0947/20, 0947/21, 0947/18, 0947/17, 0947/16, 0941/36, 0947/33	582869	226245
74155	43	Tisztás-domb	0764/4, 0937, 0952/34	582002	227059
74157	44	Sövénykúti-patak-völgye I.	0860/2, 0760/5, 0858, 0760/3	581389	227385
74159	45	Sövénykúti-patak-völgye II.	0760/5	580615	228019
74161	46	Sövénykúti-patak-völgye III.	0754/7, 0754/4, 0757/2	580077	228462
39131	47	Szent Borbála u.(Sztahanov út 1.)	2211, 2208, 2205/2, 2263	586118	225518
39130	48	Árkipusztá	0403	587230	230024
39127	49	Velinszky lakótelep	2586/11, 2586/12, 2586/45, 2586/48, 2652/20	586369	225837
57542	50	Remetehegytől DK-re	01021/3, 01021/4	584029	224188
57543	51	Nagyvelegre vezető út	01006/1	582367	223770

		mellett			
84389	52	Vajal- puszta I.	6637, 6636, 6635, 6638, 1225, 0211/4, 0220/2	588056	226622
84391	53	Vörös- Förtés- dűlő	0322, 0325, 0224, 0223, 0221/1, 0327	587884	228290
89543	55	Két- ér közti- dűlő	0775/23	581088	229667
89545	56	Fehérkereszt	0821/3, 0818/8, 0818/11, 0818/10, 0818/9, 0818/7	584467	227279
89547	57	Tímárpuszta	0946, 0979/84, 0947/4, 0947/5	583087	225447
89693	58	Sövénykút 1.	0710/8, 0722, 0710/7, 0710/6, 0784/7, 0784/2	581556	230025
89695	59	Sövénykút 2.	0784/7, 0784/2	581615	229832
89697	60	Mogyorós	0775/24, 0775/23	581451	229864
90063	61	Remény-hegytől Ny-ra	0523	585344	228321
90065	62	Remény-hegy	0515	585569	228356
90067	63	Árki-vágás	0404, 0406	587249	229059
90069	64	Árkipusztai-ér (nyugat) II.	0404	587312	229588
90093	66	Kecske-hegy alatt	0130/1	588320	225566
90699	67	Paraszt-Páskom	0952/62	582895	226939
72145	3	Csepegő-dűlő	058/1, 058/2	578955	230771

A vizsgálat alá vont területen, illetve annak közvetlen közelében nyilvántartott régészeti lelőhelyek összefoglaló táblázata

2.4 Terepbejárásos régészeti lelőhelylokalizáció

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet az újonnan beépítésre szánt területek esetén kötelező érvénnyel írja elő a település régészeti örökségének terepbejárással való felmérését.

Ugyan a jogszabály ezt csak a beépítésre jelölt területek esetén teszi szükségessé, de a települési örökségvédelmi hatástanulmány készítésekor ajánlatos azon területek *extenzív* lelőhelylokalizációs terepbejárással való kutatása, ahol még egyáltalán nem, vagy nem kielégítő mértékben ismerünk régészeti lelőhelyeket. A nem kielégítő mérték ez esetben azt jelenti, hogy olyan múzeumi, szakirodalmi adatok birtokában vagyunk, amelyek alapján a vizsgált területen régészeti lelőhely valószínűsíthető, de sem pontos helye, sem lehatárolása nem ismert, vagy nem kellően dokumentált. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a most vizsgált közigazgatási területre vonatkozóan ilyen adat nem áll rendelkezésre.

Mindazonáltal a vizsgálandó területen cél volt a lehetséges összes régészeti lelőhely felkutatása. A terepbejárás előkészítését pedig minden esetben a már ismert adatok összegyűjtése előzte meg (pl. múzeumi adattár és leltárkönyvek, szakirodalom, korábbi térképek összegyűjtése, továbbá légi felvételek használata).

A jelen esetben a település területén végzett extenzív terepbejárás során új, korábban nem ismert régészeti lelőhely került lokalizálásra. Az 1850 táján készült II. katonai felmérés faluhelyet jelöl a mára elpusztult Dobos-pusztától északkeletre, Arany-hegy nevű dűlőben (ez a lelőhely térképen 1. számmal lett jelölve).

A bejárt mezőgazdasági területek többségén ugyanakkor – amint arról a tanulmány végén csatolt fényképek is tanúskodnak – lábön álló termény, legelő vagy lucernás található. Ezek a körülmények nem kedveznek a terepbejárásos felszíni lelőhelylokalizációnak.

2.5 Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében

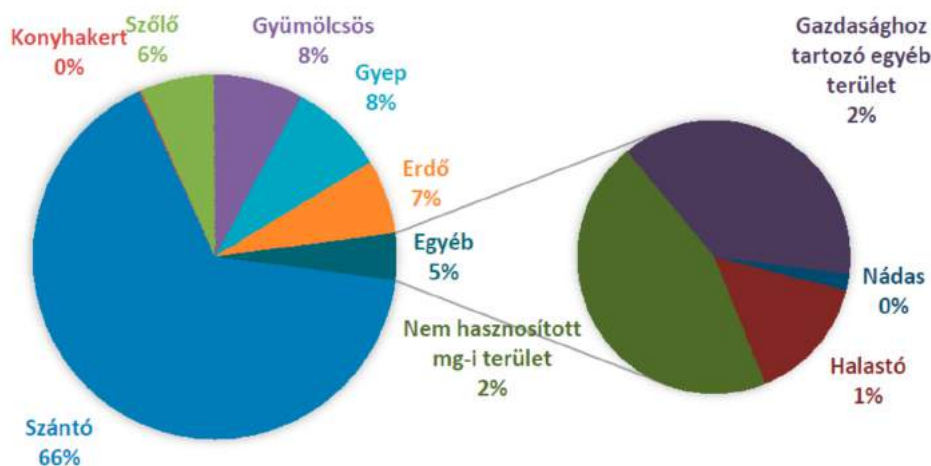
A jelenlegi területhasználat és területi állapot (mezőgazdasági művelés, azon belül többnyire szántás, belterületen a fokozott emberi tevékenység) a kulturális örökség régészeti elemeit nagymértékben érinti.

Művelési ág	Lelőhelyek száma	%
Általános mg. (szántó)	41	68
Szőlő, gyümölcsös, kert	9	15
Erdő	1	2
Bánya, szeméttelep	2	3
Belterület	7	12

A lelőhelyek megoszlása művelési ágak szerint

(A különböző területhasználati ágak közül a domináns került figyelembe vételre)

A Mór város területére eső nyilvántartott lelőhelyek többnyire a patak völgyeket követő dombvonulatokon vízhez közeli, lapos lejtőin helyezkednek el. Ebből és a kedvezőbb lelőhelylokalizációs körülményekből adódóan nyilvántartott lelőhelyek túlnyomó többsége a mai város külterületére esik. A régészeti területek nagy része általános mezőgazdasági hasznosítású szántó, ritkábban szőlő, gyümölcsös, kert. Beépített vagy részben beépített belterületre mindössze hat lelőhely esik. Ez azonban nem meglepő: Mór régészeti lelőhelyeinek előfordulása a területhasználat összefüggésében szinte pontosan megfelel a város mezőgazdasági területeinek művelési ágak szerinti százalékos arányaival.

Mór mezőgazdasági területi művelési ágak szerint

(forrás: Mór Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, készült KSH adatszolgáltatás alapján)

Mindazonáltal a szántóként használt általános mezőgazdasági, továbbá a kert és gyümölcsös művelési ágú területeken a jelenlegi hasznosításhoz kapcsolódó mezőgazdasági talajmunkák az örökségvédelmi elemek állandó bolygatását idézik elő. A földművelés következtében kialakuló lassú talajerózió pedig a

régészeti lelőhely fokozatos állagromlását, szélsőséges esetekben akár végleges pusztulását is okozhatja. Ezt elkerülendő a lelőhely területét a földművelésből kivonni, legelőként vagy kaszálóként hasznosítani javasolt, mivel ez hosszú távon biztosítaná az örökségvédelmi elemek jelen állapotában való megőrzését és kevésbé idézi elő az állagromlásukat okozó káros folyamatoknak.

3 HATÁSELEMZÉS

3.1 Változtatási szándékok

A változtatási szándékok ismertetését a települési koncepció szöveges munkarésze tartalmazza. Ez a településfejlesztési terv a város jövőben tervezett képét és a megvalósításához szükséges célokat és feladatokat határozza meg. A koncepció biztosítja a településfejlesztés összehangolt megvalósulását, megalapozza a település rendezését és irányt mutat az önkormányzati döntésekhez. A koncepció tehát egy olyan településpolitikai dokumentum, amely az elérni kívánt jövőbeli célokat és az elérésükhöz szükséges lépések irányát fogalmazza meg.

A településfejlesztési koncepció a város társadalmára, gazdaságára, épített és természeti környezetére vonatkozó átfogó, specifikus és részcélokat, illetve ezek eléréséhez szükséges feladatokat határoz meg. Tekintve a koncepció átfogó, minden területre kiterjedő jellegét, a jelen tanulmány keretei között a régészeti örökség elemeire kihatással bíró célok rövid összefoglalására került sor.

Mór város településfejlesztési koncepciójában a városi épített környezet tekintetében a városkarakter egyediségének megőrzése és fejlesztése kiemelt célként került meghatározásra. Mivel Mór kulturális értékei a nemzeti kulturális örökség részét, ezen belül a nemzeti identitás fontos forrásait képezik, ezért a városban lévő kulturális örökség elemeinek megőrzését és fejlesztését a koncepció messzemenőig hangsúlyozza. Ez a még nem és a már védett, de a városi környezet szempontjából értékes városrészekre egyaránt érvényes.

Mór város gazdasági jövőképében fontos jelentőséggel bír a történelmi hagyományokra építkezés. A Vértes és Badacsony közelségére támaszkodó értékturizmus, a sportra és a természetre alapozó életminőség-javítás mind olyan célok, amelyek összeegyeztethetőek, sőt elő is segíthetik a kulturális örökség elemeinek megőrzését és fejlesztést.

A lakóterület fejlesztés és lakásgazdálkodás tekintetében a történelmi értékű városrészek megőrzése, a már meglévő lakóterületek rehabilitációja, zöldterületek felújítása és a kialakult kertvárosias lakóterületeken a beépítés és a természetes környezet egyensúlyának megőrzése került stratégiai célként meghatározásra.

A gazdaságfejlesztés elsősorban az innovációt, vagyis az oktatás-kutatás és a termelés összekapcsolását helyezi előtérbe. A gazdaságfejlesztés feladatai között meghatározásra került a repülőtér és a hozzá kapcsolódó területek komplex fejlesztése, az északnyugati iparterület elérhetőségének javítása és a belső területek feltárása.

A településfejlesztési koncepció a külső közlekedési kapcsolatok, vagyis a távolsági közlekedés feltételeinek fejlesztésére jelentős hangsúlyt fektet. Ezen belül a 81-es számú fő közlekedési út fejlesztése 2x2 sávossá bővítése kiemelt célként fogalmazódik meg.

3.2 A változtatási szándékok régészeti vonatkozásai

Mindenek előtt ki kell emelni, hogy a Mór városához készült településfejlesztési koncepció a település jövőképét érintő célokat, részcélokat és feladatokat határoz meg, amelyek eléréséhez, illetve végrehajtásához szükséges lépések sora egyelőre még nem kerültek kidolgozásra. Másként fogalmazva, ez a vízió még nem tartalmazza a kitűzött célok eléréséhez szükséges stratégiát és részletes terveket. Ebből logikusan következik, hogy mivel a településfejlesztési koncepció általános célokat határoz meg, így az örökségvédelmi hatásvizsgálat is egyelőre csak általános irányelveket fogalmazhat meg. Ennek fényében a kitűzött célok elérési stratégiájának, megvalósulási terveinek jövőbeni kidolgozásakor, úgymint a településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat és szabályozási

terv felülvizsgálata, módosítása esetén, vagyis a változtatási szándékok teljes ismeretében, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően az örökségvédelmi hatástanulmányt felülvizsgálni lesz szükséges.

3.3 Régészeti emlékek megmaradásának, feltárhatóságának, bemutathatóságának vagy pusztulásának lehetőségei

A 2001. évi LXIV. törvény értelmében a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban és eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A védelmükre irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző és csak szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük. Ezt a jelen beruházás esetében is fokozottan szem előtt kell tartani. Amennyiben a régészeti örökség elemeit eredeti összefüggésükből, a régészeti lelőhely területéről valamely oknál fogva mégis el szükséges mozdítani, arra csak régészeti feltárás keretében kerülhet sor.

Amennyiben Mór közigazgatási területén bármi módon országos jelentőségű régészeti objektum kerül napvilágra, úgy annak konzerválását, eredeti helyén való megőrzését biztosítani kell.

3.4 Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

A régészeti lelőhely területének jelenlegi hasznosításából adódó, károsan ható folyamatok lassítása, visszafordítása érdekében az ingatlan tulajdonos, a helyi önkormányzat és az örökségvédelmi szakemberek (hatóság, múzeum) konstruktív együttműködése szükséges. Ellenkező esetben a negatív tendenciák visszafordíthatatlan károkat okozhatnak, amelyek a kulturális örökség elemeinek részleges vagy teljes megsemmisüléséhez vezethetnek.

3.5 Kárenyhítés lehetősége, költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A régészeti lelőhelyek fokozatos állagromlásának lassítása, megállítása csak a helyi önkormányzat, a szakemberek (területileg illetékes megyei kormányhivatal örökségvédelmi irodája, megyei múzeum) és az érintett magánszemélyek vagy vállalkozások együttműködésével lehetséges.

A fejlesztési övezetben található régészeti lelőhelyen a tervezett beruházás megvalósulása esetén a régészeti emlékekben keletkező károk enyhítésére nincs, csupán megelőzésre van lehetőség. Ennek a törvény által előírt módja a régészeti lelőhely elkerülése, jogszabályi módon meghatározott elfedése, vagy a beruházást megelőző feltárása.

4 ÖSSZEFOGLALÁS

A régészeti lelőhelyek az emberiség és a magyarság történetének, települési viszonyainak, életmódjának fontos bizonyítékai, ezért mindenki részéről elvárt a nemzeti kulturális örökség iránti megbecsülés, a régészeti értékek megóvása és az örökségvédelmi törvények tiszteletben tartása.

Mór város közigazgatási területéről jelenleg 60 régészeti lelőhely ismert (59 nyilvántartott és egy újként azonosított).

Mór településfejlesztési koncepciója a település jövőképét érintő általános célokat, részcélokat és feladatokat határoz meg, amelyek eléréséhez, illetve végrehajtásához szükséges konkrét lépések sora a koncepció önkormányzati képviselő-testület általi jóváhagyását követően kerül kidolgozásra. Tekintve, hogy a településfejlesztési koncepció általános célokat határoz meg, ezért az örökségvédelmi hatásvizsgálat egyelőre általános irányelveket fogalmazhat meg.

A jelenleg nyilvántartott régészeti lelőhelyek többsége szántóként használt általános mezőgazdasági, továbbá a kert és gyümölcsös művelési ágú területeken található, ahol a jelenlegi hasznosításhoz kapcsolódó mezőgazdasági talajmunkák az örökségvédelmi elemek állandó bolygatását idézik elő. A földművelés következtében kialakuló lassú talajerózió pedig a régészeti lelőhely fokozatos állagromlását, szélsőséges esetekben akár végleges pusztulását is okozhatja. Ezt elkerülendő a lelőhely területét a földművelésből kivonni, legelőként vagy kaszálóként hasznosítani javasolt, mivel ez hosszú távon biztosítaná az örökségvédelmi elemek jelen állapotában való megőrzését és kevésbé idézi elő az állagromlásukat okozó káros folyamatoknak.

Mór településfejlesztési koncepciójában a városi épített környezet és városkarakter egyediségének megőrzése és fejlesztése kiemelt célként került meghatározásra. Mór város belterülete azonban számos régészeti lelőhellyel érintett, ezért a jövőbeni fejlesztések, beruházások tervezését az örökség védelemével összhangban kell végezni. Ezért fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a jogszabályi előírás szerint a régészeti örökség elemei a régészeti lelőhely területről csak megelőző régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. A törvényi szabályozás alapján a régészeti kutatások költségei azt terhelik, akinek érdekében áll a régészeti leletek eredeti összefüggésükből történő elmozdítása. Ennek pénz- és időbeli vonzatával már a tervezés szakaszában számolni ajánlott, mivel a régészeti munkák tervezésének és a kivitelezésbe való ütemezésének elmaradása veszélyezteti a lelőhelyet, ugyanakkor jelentős mértékben lassíthatja, vagy akadályozhatja a tervezett fejlesztés, beruházás megvalósulását.

A településfejlesztési koncepció a külső közlekedési kapcsolatok, vagyis a távolsági közlekedés feltételeinek fejlesztésére jelentős hangsúlyt fektet. Ezen belül a 81-es számú fő közlekedési út fejlesztése 2x2 sávossá bővítése kiemelt célként fogalmazódik meg, amely több régészeti lelőhelyet érinthet. A fejlesztési célok realizálódása esetén a nyomvonalon előzetes régészeti dokumentáció készítése szükséges.

Végezetül a nyilvántartott régészeti lelőhelyek elsősorban a Móri-víz és az Által-ér, illetve ezek mellékvízfolyásainak völgyeit kísérő dombokon helyezkednek el. A hasonló adottságú területek ugyancsak alkalmasak lehetnek emberi megtelepedésre és temetkezésre. Éppen ezért a patakok, vízfolyások és árterük mentén 4–500 méteres sávban kül- és belterületen egyaránt számítani lehet további régészeti lelőhelyek előkerülésére, vagyis ezek a területek potenciálisan régészeti érdekűnek minősülnek. További lelőhelyek előbukására ugyanakkor a Vértesben is számítani lehet. Ennek fényében, amennyiben régészeti lelőhelynek, vagy régészeti érdekű területnek nem minősülő

területen, bármi módon régészeti lelet kerül elő, úgy haladéktalanul értesíteni kell a székesfehérvári István Király Múzeumot.

* * *

A jelen hatástanulmány a készítés időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján készült! A nyilvántartott lelőhelyekről a Miniszterelnökség Kulturális Örökségvédelemért Felelős Helyettes Államtitkárság Nyilvántartási Hatósági Osztálya vezet közhiteles nyilvántartást. Minden tervezett beruházás előtt javasolt a lelőhellyel való érintettségéről időben meggyőződni!

A hatástanulmány alapjául szolgáló tervek módosítása vagy a tervezési terület bővítése esetén új hatásvizsgálat szükséges!

Budapest, 2017. augusztus 20.

Dr. Tankó Károly

régész, örökségvédelmi szakértő

5 NYILATKOZAT

Alulírott dr. Tankó Károly régész nyilatkozom, hogy a kulturális szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről és a kulturális szakértői nyilvántartás vezetéséről szóló 19/2010. (IV. 23.) OKM rendeletben meghatározott kulturális szakértői tevékenység folytatására jogosító szakértői engedéllyel, továbbá a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet, valamint a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 496/2016. (XII. 28.) Korm. rendeletben meghatározott tevékenységek végzésére jogosultsággal rendelkezem.

A **Mór város településfejlesztési koncepciójához történő módosításához** készített örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakági rész, az összeállítás időpontjában rendelkezésre álló adatok alapján, az örökségvédelmi jogszabályokkal és a hatósági előírásokkal összhangban készült. A tervezett változtatásokra vonatkozó javaslatok és megoldások az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak megfelelnek.

Budapest, 2017. augusztus 20.

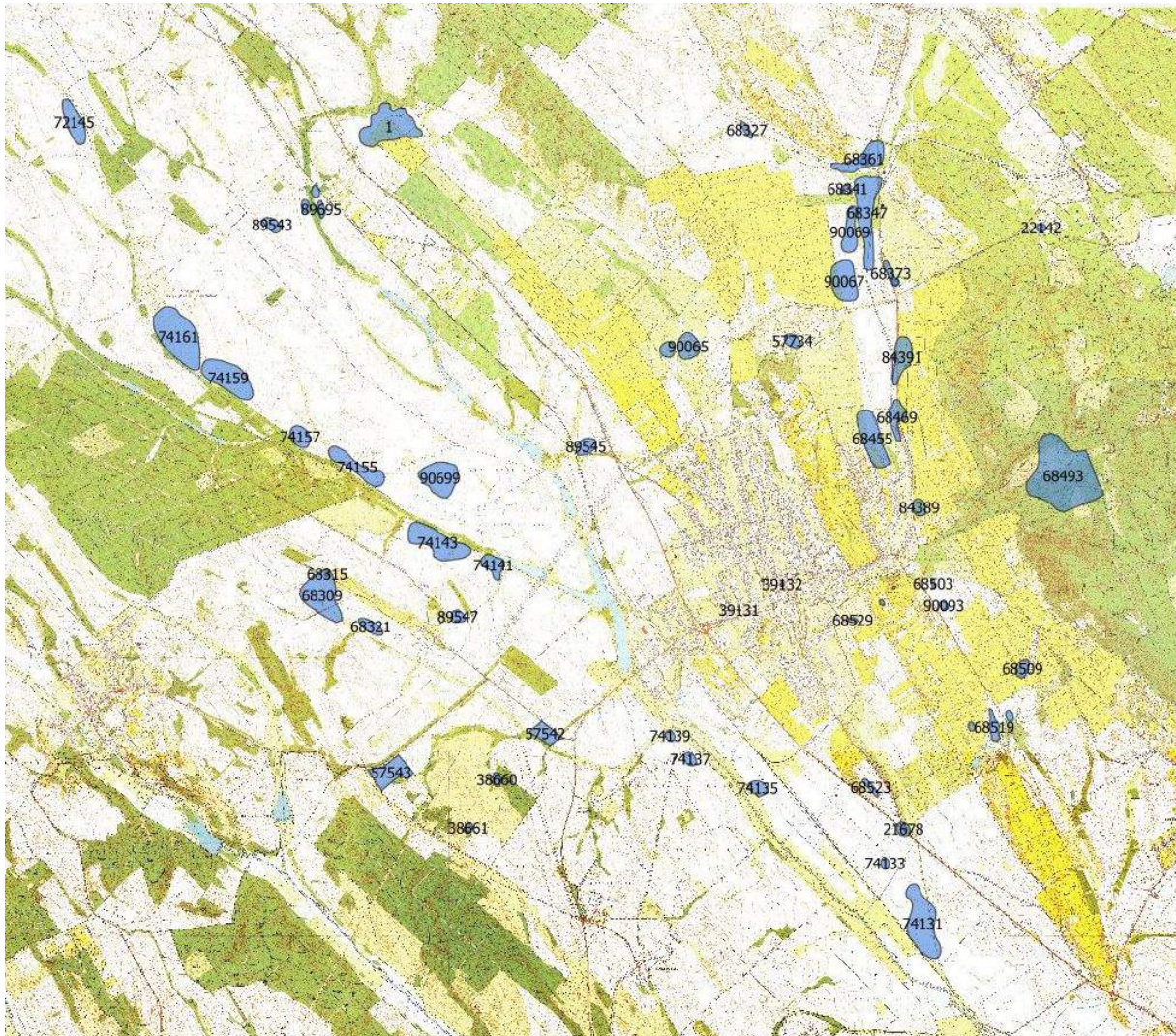
Dr. Tankó Károly

régész, örökségvédelmi szakértő

Szakértői engedély száma: OKM 289-5/2008

6 MELLÉKLETEK

6.1 melléklet: Nyilvántartott régészeti lelőhelyek térképi ábrázolása

1. térkép: A nyilvántartott és ismert régészeti lelőhelyek EOVS térképszelvényeken ábrázolva

6.2 melléklet: Nyilvántartott régészeti lelőhelyekről készült fényképek

19. kép 68523. számon nyilvántartott régészeti lelőhely kelet felől

20. kép 21678. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délnyugat felől

21. kép 74133. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északkelet felől

22. kép 74131. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északkelet felől

23. kép 58295. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északkelet felől

24. kép 68503. számon nyilvántartott régészeti lelőhely észak felől

25. kép 90093. számon nyilvántartott régészeti lelőhely dél felől

26. kép 68515. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északkelet felől

27. kép 68519. számon nyilvántartott régészeti lelőhely észak felől

28. kép 68511. számon nyilvántartott régészeti lelőhely nyugat felől

29. kép 21677. számon nyilvántartott régészeti lelőhely nyugat felől

30. kép 68529. számon nyilvántartott régészeti lelőhely nyugat felől

31. kép 84389. számon nyilvántartott régészeti lelőhely nyugat felől

32. kép 68469. számon nyilvántartott régészeti lelőhely dél felől

33. kép 84391. számon nyilvántartott régészeti lelőhely dél felől

34. kép 68509. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északnyugat felől

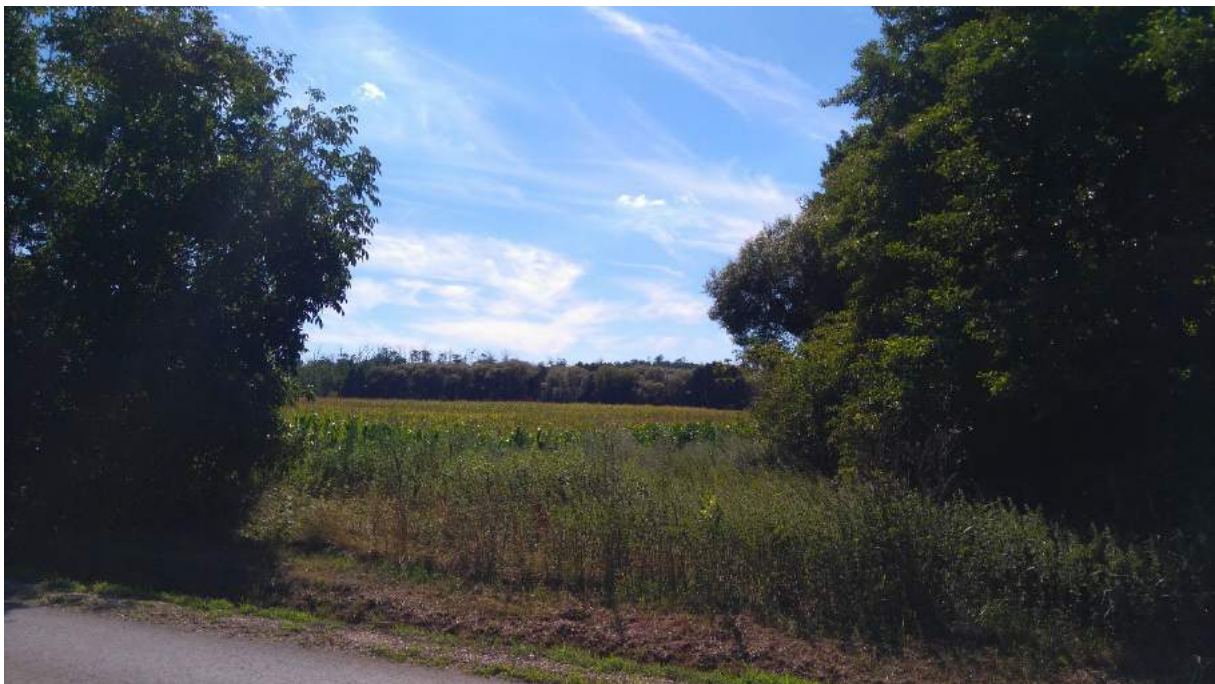
35. kép 68373. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északnyugat felől

36. kép 68371. számon nyilvántartott régészeti lelőhely kelet felől

37. kép 68347. számon nyilvántartott régészeti lelőhely dél felől

38. kép 68341. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északkelet felől

39. kép 90067. számon nyilvántartott régészeti lelőhely dél felől

40. kép 68455. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északnyugat felől

41. kép 57734. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északnyugat felől

42. kép 89545. számon nyilvántartott régészeti lelőhely dél felől

43. kép 90699. számon nyilvántartott régészeti lelőhely kelet felől

44. kép 89693. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

45. kép 89695 és 89697 számon nyilvántartott régészeti lelőhely kelet felől

46. kép 89543. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északkelet felől

47. kép 57542. számon nyilvántartott régészeti lelőhely északnyugat felől

48. kép 38660 és 38661. számon nyilvántartott régészeti lelőhely észak felől

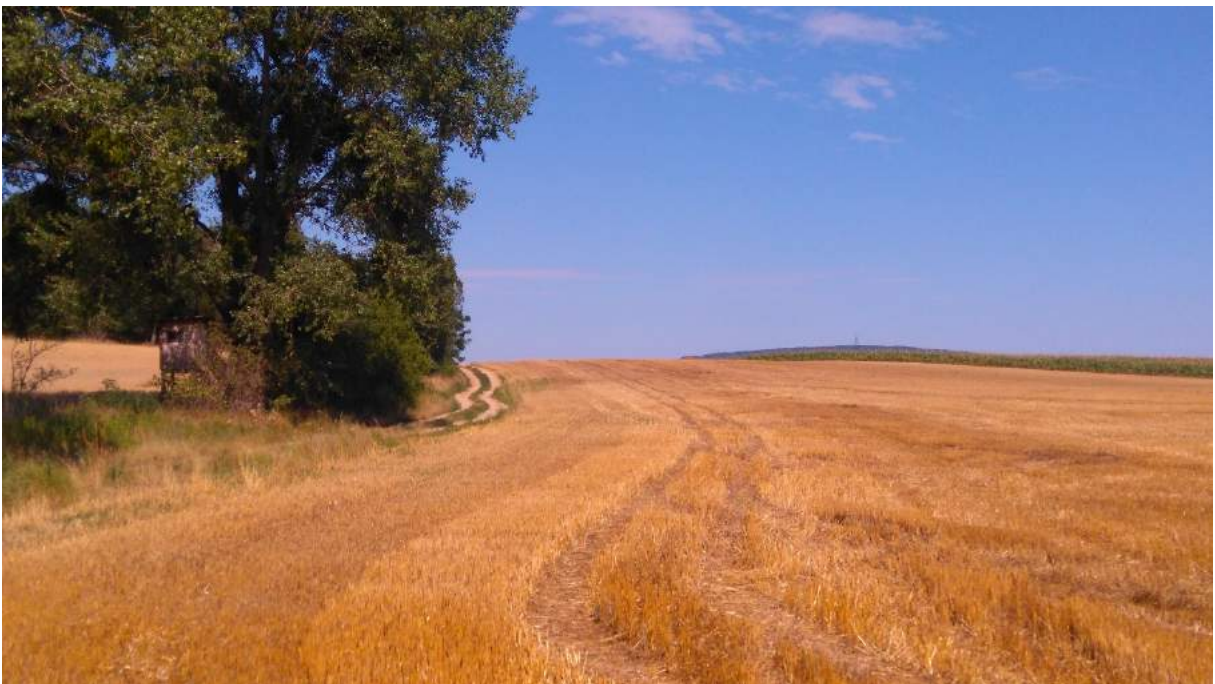
49. kép 57543. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

50. kép 68321. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

51. kép 68309. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

52. kép 89547. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

53. kép 74141. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

54. kép 74143. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

55. kép 90699. számon nyilvántartott régészeti lelőhely észak felől

56. kép 74155. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

57. kép 74157. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

58. kép 74159. számon nyilvántartott régészeti lelőhely délkelet felől

59. kép 74161. számon nyilvántartott régészeti lelőhely kelet felől

60. kép 74135. számon nyilvántartott régészeti lelőhely észak felől

61. kép 74137. számon nyilvántartott régészeti lelőhely kelet felől

6.3 melléklet: Hatályos örökségvédelmi jogi szabályozás rövid ismertetése

II.1. A régészeti lelőhelyekre, a régészeti kutatásra és a régészeti leletekre vonatkozó főbb jogszabályok:

2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

2001. évi LXXX. törvény a jogellenesen kivitt kulturális javak visszaszolgáltatásáról

2001. évi XXVIII. törvény a lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javak nemzetközi visszaadásáról szóló, Rómában, 1995. év június hó 24. napján aláírt UNIDROIT Egyezmény kihirdetéséről

1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről **(különösen a 38-49. §)**

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről (különös tekintettel a földvárak és kunhalmok néven itt védett tájlelmékként szereplő lelőhelyekre)

1985. évi 21. törvényerejű rendelet a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott Egyezmény kihirdetéséről

1979. évi 2. törvényerejű rendelet a kulturális javak jogtalan behozatalának, kivitelének és tulajdona jogtalan átruházásának megakadályozását és megelőzését szolgáló eszközökről szóló, az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének Közgyűlése által Párizsban az 1970. évi november hó 14. napján elfogadott Egyezmény kihirdetéséről

1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi Egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről

149/2000. (VIII. 31.) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Európa Tanács tagállamai között, 1992. január 16-án kelt, Valettában aláírt, a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

47/2001. (III. 27.) Korm. rendelet a muzeális intézményekben folytatható kutatásról

191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról

2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról

362/2008. (XII.31.) Korm. rendelet a Nemzeti Hírközlési Hatóság eljárásában közreműködő szakhatóságok kijelöléséről, valamint egyes szakhatósági közreműködések megszüntetéséről és módosításáról.

39/2015. (III. 11.) Korm. rendelet a régészeti örökség és a műemléki érték védelmével kapcsolatos szabályokról

496/2016. (XII. 28.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

19/2010. (IV. 23.) OKM rendelet a kulturális szakértői tevékenység folytatásának feltételeiről és a kulturális szakértői nyilvántartás vezetéséről

14/2010. (XI. 25.) NEFMI rendelet a kulturális javak kiviteli engedélyezéséről

3/2009. (II. 18.) OKM rendelet a muzeális intézményekre vonatkozó szakfelügyelet rendjéről

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről. Ennek 177. § (3) szerint, aki a kulturális örökség védett elemeit, gondatlanul megsemmisít, megrongál, elvisz, áthelyez vagy elmozdít, szabálysértést követ el.

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. Ennek 358.§ szerint, aki kulturális javak körébe tartozó tárgy, régészeti lelőhely vagy műemlék megsemmisítésével vagy megrongálásával kárt okoz, az okozott kár mértékétől függően 1-5 évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható.

II.2. A régészeti lelőhellyel érintett területeken követendő eljárások, jogok és kötelezettségek

1.) Miniszteri rendelet által kiemelten vagy fokozottan védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek esetében a hatóság (megyei kormányhivatal örökségvédelmi irodájának) engedélye szükséges bármilyen, a talajt 30 cm-nél mélyebben bolygató, vagy a terület jellegét megváltoztató, egyébként engedélyhez nem kötött tevékenység végzéséhez. Ennek hiányában semmilyen munka nem végezhető. Egyebekben az adott területre a régészeti védelmet elrendelő miniszteri rendeletben (a korábbiak esetében határozatban) foglaltak szerint kell eljárni.

2.) Nyilvántartott régészeti lelőhelyek esetében, a 2001. évi LXIV. tv. alapján a régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak, továbbá a régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A földmunkával járó fejlesztésekkel a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket el kell kerülni. A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket - így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését - e védelemmel összhangban kell végezni. Ha a lelőhely földmunkával való elkerülése a fejlesztés, beruházás költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a beruházás máshol nem valósítható meg, a beruházással veszélyeztetett területet előzetesen fel kell tární. Ennek részeként a lelőhelyen először próbafeltárást kell végezni. A régészeti érintettség mértékétől függően, bizonyos esetekben, a hatóság régészeti megfigyelést írhat elő. Nagyberuházások és kisajátítási törvényben meghatározott közérdekű cél esetén megelőző régészeti dokumentációt kell készíteni. Az előzetes régészeti dokumentáció elkészítésére a Magyar Nemzeti Múzeum jogosult. A régészeti feltárást költségeit annak kell fedeznie, akinek a régészeti leletek elmozdítása érdekében áll, azonban az előzetes régészeti dokumentáció elkészítéséhez szükséges régészeti feltárások költségei - nemzetgazdasági szempontból indokolt esetekben - a központi költségvetésből fedezhetőek. A régészeti feltárással kapcsolatos szerződést a beruházónak a területileg illetékes múzeummal kell megkötnie. Ez a régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum **Mór város esetében a székesfehérvári István Király Múzeum**. A szerződés érvényességéhez a hatóság jóváhagyása szükséges. A törvény szerint megelőző régészeti feltárást a területileg illetékes múzeum, valamint a Magyar Nemzeti Múzeum végezhetnek.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyen a lelőhely jelenlegi használati módját csak akkor kell korlátozni, ha annak folytatásától a lelőhely súlyosan károsodhat, vagy fennáll a megsemmisülés veszélye. Ugyanez vonatkozik a hatóság hozzájárulásával végzett tevékenységekre is: amennyiben előre nem látott örökségvédelmi érdek merül fel, vagy addig ismeretlen jelenség kerül napvilágra, úgy a végzett tevékenységet korlátozni kell. A hatóság a munka felfüggesztése esetén lehetősége van régészeti védelem megindítására, illetve annak megvalósulása esetén a kisajátítás kezdeményezésére.

A védelem alatt álló kulturális örökségi elemekben (védett vagy nyilvántartott régészeti lelőhelyek) vagy a leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése, megrongálása, vagy

veszélyeztetése büntetendő cselekmény: örökségvédelmi bírság kiszabásával jár, ill. bizonyos esetekben e cselekedet a BTK hatálya alá esik.

3.) Régészeti érdekű területek, továbbá valamely tevékenység során bárhol újonnan észlelt régészeti lelőhely előkerülése esetében:

Régészeti érdekű területnek számít minden olyan területrész, ahol régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető.

Az épített környezet alakításáról és védelméről 1997. évi LXXVIII. törvény 42. § (1) bekezdése szerint, ha az építési munka végzése során régészeti emlék kerül elő, a kivitelező köteles azt az építésügyi hatósághoz (járási hivatal vagy jegyző), valamint más hatáskörrel rendelkező hatósághoz haladéktalanul bejelenteni, és a lelőhelyet a hatósági intézkedésig érintetlenül hagyni.

Más szóval, amennyiben nem ismert és így hivatalosan nyilván nem tartott régészeti lelőhelyeken régészeti jelenség vagy lelet kerül elő, a végzett tevékenységet abba kell hagyni, és a helyszín vagy lelet őrzése mellett értesíteni kell a jegyzőt, aki a területileg illetékes múzeum és a hatóság szakmai bevonásáról köteles gondoskodni. A bejelentési kötelezettség a felfedezőt, az ingatlan tulajdonosát, az építettet és a kivitelezőt egyaránt terheli! A múzeum köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan - az elvárható ütemben - végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni. A mentő feltáráshoz feltárási engedély nem szükséges. Ha a mentő feltárást nem lehet 30 nap alatt elvégezni, a hatóság ideiglenesen védetté nyilváníthatja a földterületet.

A nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhelyben vagy az onnan származó leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése ugyancsak büntetendő cselekmény (BTK hatálya alá esik).

A hatóság a rendeletben foglalt esetekben és tartalommal örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséhez kötheti szakhatósági állásfoglalásának megadását. A 2001. évi LXIV. törvény 66. § (2) bekezdés alapján készítendő hatástanulmányok tartalmi követelményeit a 395/2012. (XII.20.) Korm. rendelet melléklete tételesen meghatározza. A tanulmány elkészítése a beruházót terheli és készítésére kizárólag a rendeletben feljogosítottak vállalkozhatnak. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi részét csak olyan személy készítheti, aki a 19/2010. (IV. 23) OKM rendelet 2. § (5) bekezdésében meghatározott feltételeket teljesíti. A hatástanulmány készítője jogosultságán túl arról is nyilatkozik, hogy a tervezett megoldás megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.